

Anna-Eveliina Aro

KIUSAAMINEN ILMIÖNÄ JA KOULUKIUSAAMINEN
SATAKUNTALAISTEN 8. ja 9. LUOKKALAISTEN KOKEMANA
VUODEN 2013 KOULUTERVEYSKYSELYSSÄ

Hoitotyön koulutusohjelma

2016

KIUSAAMINEN ILMIÖNÄ JA KOULUKIUSAAMINEN SATAKUNTALAISTEN 8. JA 9. LUOKKALAISTEN KOKEMANA VUODEN 2013 KOULUTERVEYSKYSELYSSÄ

Aro, Anna-Eveliina
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma
Helmikuu 2016
Ohjaaja: Olli, Seija
Sivumäärä: 57
Liitteitä: 3

Asiasanat: kiusaaminen, koulukiusaaminen, hyvinvointi, kouluterveyskysely

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää satakuntalaisten peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisten kouluterveyskyselyn aineiston avulla, miten koulukiusaaminen näyttäytyi Satakunnassa. Saadusta kouluterveyskyselyn aineistosta kuvattiin koulukiusaamisen yleisyyttä Satakunnassa ja yleisimpiä koulukiusaamiseen vaikuttavia tekijöitä koulukiusattujen sekä koulukiusaajien keskuudessa. Opinnäytetyön tilaajana oli Mannerheimin lastensuojeluliiton Satakunnan piirin ja Satakunnan lapsi- ja nuorisopolitiikan foorumin sihteeristö. Opinnäytetyön tavoitteena oli tukea Satakunnan lapsi- ja nuorisopolitiikan sihteeristön tekemää työtä ja sen ylläpitämää kiusaamisen vastaista manifestia. Lisäksi opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa kiusaamisesta sitä kohtaaville henkilöille ja tavoitteena oli, että työtä voidaan tulevaisuudessa hyödyntää kiusaamista ennaltaehkäisevien sekä vähentävien työkalujen rakentamisessa.

Tutkimusaineistona käytettiin huhtikuussa 2013 kerätyn kouluterveyskyselyn aineistoa. Tutkimuskohteena oli Satakunnan kaikki 8. ja 9. luokkalaiset ja vastanneita oli yhteensä 3935 oppilasta. Tutkimusaineistona oli 34 tekijää, mitkä katsottiin vaikuttavan koulukiusaamiseen. Opinnäytetyössä tarkasteltiin lähemmin viittä tekijää, mitkä vaikuttivat merkittävimmin koulukiusaamiseen koulukiusattujen ja koulukiusaajien näkökulmasta.

Tutkimustuloksista ilmeni, että koulukiusaamisen uhriksi joutuneiden merkitsevimmät kiusaamiseen vaikuttavat tekijät olivat: alle kahdeksan keskiarvo, koettu alakuloisuus, masentuneisuus tai toivoton mieliala, kokemus ettei koulunkäynnistä pidetä, kokemus ettei mikään kiinnostusta tai tuota mielihyvää ja koettu fyysinen uhka. Koulukiusaajien koulukiusaamiseen merkittävimmät vaikuttavat tekijät olivat: alle kahdeksan keskiarvo, kokemus ettei koulunkäynnistä pidetä, epäsoviva paino, vähintään viikoittain koettu päänsärky ja kouluntyöilmapiirissä koetut ongelmat. Lisäksi tutkimustuloksista ilmeni, että jokaisessa Satakunnan kunnassa esiintyi koulukiusaamista vuonna 2013 sekä pojat kohtasivat kiusaamista enemmän kuin tytöt, niin kiusatun kuin kiusaajankin roolissa. Huomattavaa oli, että suurimpaan osaan koulukiusaamistapauksista aikuinen ei ollut koulun toimesta puuttunut.

Monet oppilaat joutuvat koulukiusaamisen uhreiksi. On tärkeää, että kiusaamiseen puututaan ajoissa ja löydetään tekijöitä, joita muuttamalla voidaan ennaltaehkäistä sekä vähentää kiusaamista. Varhaisella puuttumisella voidaan välttyä kiusaamisesta aiheutuvilta ongelmilta.

BULLYING AS A PHENOMENON AND AS EXPERIENCED BY 8TH AND 9TH GRADERS IN SATAKUNTA ACCORDING TO THE 2013 SCHOOL HEALTH SURVEY

Aro, Anna-Eveliina
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Nursing
February 2016
Supervisor: Olli, Seija
Number of pages: 57
Appendices: 3

Keywords: bullying, school bullying, wellbeing, school health survey

The goal of the thesis was to use the data from the school health survey to analyze how 8th and 9th graders experienced school bullying in Satakunta. The materials were used to describe the prevalence of school bullying in Satakunta and the most common factors that affect school bullying from the bullies' and victims' perspectives. The thesis was ordered by the Satakunta division of the Mannerheim League for Child Welfare and the secretariat of the Child and Youth Policy Forum in Satakunta. The thesis is intended to support the work done by the secretariat of Child and Youth Policy in Satakunta and their anti-bullying manifest. In addition, the aim was to produce information on bullying for persons who encounter it in their work and to create a thesis that could be used as a reference when developing bullying prevention and reduction methods in the future.

The results of the April 2013 school health survey were used as research material. The study focuses on all 8th and 9th graders in Satakunta and a total of 3935 pupils answered the survey. The research material included 34 factors that were considered to affect school bullying. This thesis focuses on the five most important factors from the perspectives of the bullied and the bullies.

The research material showed that from the victims' perspective, the factors that most affect bullying are: grade average of less than 8, experienced sadness, depression or hopelessness, the experience of not liking school, the experience that nothing is interesting or pleasant and the experience of physical threat. From the bullies' point of view, the main factors affecting bullying were: grade average of less than 8, the experience of not liking school, inappropriate weight, headaches on at least a weekly basis and experienced problems with school atmosphere. In addition, the results showed that school bullying occurred in every school in Satakunta in 2013 and that boys were more involved in bullying, both as bullies and as the victims. It is worth noticing that in a majority of the cases, adults from the school had not intervened.

Many pupils suffer from school bullying. It is important to intervene early on and to find ways to prevent and reduce bullying. Early intervention can prevent problems resulting from bullying.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	KIUSAAMINEN ILMIÖNÄ	7
2.1	Kiusaaminen	7
2.2	Kiusaamisen muodot.....	10
2.3	Kiusaamisen syitä	12
2.4	Kiusaamisen seuraukset	14
3	KOULUKIUSAAMINEN.....	16
3.1	Koulukiusaaminen ilmiönä	16
3.2	Koulu ympäristönä kiusaamiselle	17
3.3	Tyttöjen ja poikien eroja koulukiusaamisessa	18
3.4	Aikaisempia tutkimuksia koulukiusaamisesta	20
4	TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSONGELMAT	22
5	TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	23
5.1	Tutkimusmenetelmä ja aineisto	23
5.2	Tutkimuksen kohderyhmä	25
5.3	Tutkimuksen analysointi	25
6	TUTKIMUSTULOKSET.....	27
6.1	Koulukiusaamisen yleisyys vuonna 2013 Satakunnassa	27
6.2	Koulukiusaamista selittävät tekijät koulukiusatuilla	30
6.2.1	Kouluarvosanojen keskiarvo	30
6.2.2	Alakuloinen, masentunut tai toivoton mieliala.....	32
6.2.3	Koulunkäynnistä pitäminen.....	33
6.2.4	Mikään ei kiinnosta tai tuota mielihyvää.....	35
6.2.5	Fyysisen uhan kokeminen	36
6.3	Koulukiusaamista selittävät tekijät koulukiusaajilla.....	37
6.3.1	Kouluarvosanojen keskiarvo	38
6.3.2	Koulunkäynnistä pitäminen.....	39
6.3.3	Oman painon kokeminen epäsovivaksi	41
6.3.4	Päänsäryn kokeminen	42
6.3.5	Koulun työilmapiirin ongelmat	44
7	POHDINTA.....	46
7.1	Tulosten tarkastelu	46
7.2	Tutkimuksen luotettavuus	51
7.3	Tutkimuksen eettisyys	53
7.4	Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimushaasteet	54
	LÄHTEET.....	55
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kestäisitkö kohdata toisen ihmisen torjunnan, ivan ja avoimen vihamielisyyden? Kestäisitkö kohdata sen toistuvasti? Olisiko mielestäsi turhauttavaa ja loukkaavaa, jos saisit päivittäin kuulla olevasi ruma, läski, idiootti, kääpiö tai ylipitkä strutsi? (Koulukiusaamisen www-sivut 2015.)

Kiusaaminen on käsitteenä laaja. Kiusaaminen voi koskea ketä tahansa ja sitä voi kohdata missä vain. (Valopilkun www-sivut 2015.) Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan kiusaamista ilmiönä. Kiusaamisen monitasoisuuden ja laajuuden vuoksi opinnäytetyössä kuvataan kiusaamisen muotoja, kiusaamiseen vaikuttavia tekijöitä ja kiusaamisen seurauksia sekä vaikutusta hyvinvointiin. Vuoden 2013 kouluterveyskyselyn perusteella opinnäytetyössä syvennyttään satakuntalaisten 8. ja 9. luokkalaisten kokemuksiin koulukiusaamisesta ja siihen, miten koulukiusaaminen ilmenee heidän vastauksissaan. Opinnäytetyön tavoitteena on tukea Satakunnan lapsi- ja nuorisopolitiikan sihteeristön tekemää työtä ja sen ylläpitämää kiusaamisen vastaista manifestia. Lisäksi tavoitteena on tuottaa tietoa kiusaamisesta henkilöille, jotka kohtaavat koulukiusaamista ja työtä voidaan hyödyntää tulevaisuudessa kiusaamista ennaltaehkäisevien ja vähentävien työkalujen rakentamisessa.

Koulukiusaaminen ei ole ohimenevä ongelma. Vuoden 2013 kouluterveyskyselyn mukaan koulukiusaaminen ei ole lisääntynyt edellisestä kouluterveyskyselystä vuodelta 2011, vaan kiusaaminen on jopa hieman vähentynyt. Aikaisemmissa kouluterveyskyselyn vastauksissa on kuitenkin ilmennyt, että kiusaamista on esiintynyt vähemmän kuin vuonna 2013. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2013.) Vuoden 2013 kouluterveyskyselyyn vastasi yhteensä 182 864 oppilasta tai opiskelijaa. Vastanneista oppilasta 99 478 oppilasta on peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisia, mikä sisältää 3 935 vastauskelpoista satakuntalaista nuorta. (Kivimäki ym. 2014, 7-10.)

Kiusaamisella on seurauksia sekä kiusatulle että kiusaajalle. Terveysalan ammattilaiset kohtaavat asiakkaita, joilla on kiusaamisen seurauksena ilmenneitä terveysongelmia. On tärkeää tehdä kiusaamista ennaltaehkäisevää työtä, huomata kiusaaminen

ajoissa ja puuttua siihen välittömästi. (Koulukiusaamisen www-sivut 2015.) Suuremmilta kiusaamisen aiheuttamilta ongelmilta vältetään puuttumalla kiusaamiseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Kiusaamistilanteissa merkityksellisintä ei ole etsiä syyllisiä, vaan löytää niitä tekijöitä, joilla voidaan parantaa kaikkien osapuolten omaa hyvinvointia. (Hietala, Kaltiainen, Metsärinne & Vanhala 2010, 50.) Viime vuosina on alettu kiinnittämään huomiota koulukiusaamiseen ja sen terveysvaikutuksiin. Koulukiusaaminen on yleistä, mutta kiusattujen määrä vaihtelee kouluittain. (Rimpelä 20015.) Kouluterveyskyselyyn vastanneista satakuntalaisista 3935:sta oppilaasta 34,5 prosenttia (n=1350) on kiusattu lukuvuoden 2013 aikana koulussa. Vähintään kerran viikossa on kiusattu 8,3 prosenttia (n=324) oppilaista. Kyselyn tulosten mukaan lukuvuoden 2013 aikana suurimpaan osaan koulukiusaamistapauksista aikuinen ei ole puuttunut. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2013.) Koulukiusaamistilanteiden ratkaiseminen vaatii useimmissa tapauksissa koko koulua ja luokkayhteisöä koskevia toimenpiteitä (Rimpelä 2005).

Opinnäytetyö valmistuu yhteistyössä Mannerheimin lastensuojeluliiton Satakunnan piirin ja Satakunnan lapsi- ja nuorisopolitiikan foorumin sihteeristön kanssa. Sihteeristössä ovat edustettuina Mannerheimin lastensuojeluliiton Satakunnan piiri (MLL Satakunnan piiri), Lounais-Suomen aluehallintovirasto, Satakunnan koulutuskuntayhtymä (Sataedu), Satakunnan nuorten työpajaverkosto ja etsivän nuorisotyön verkosto. Lapsi- ja nuorisopolitiikan foorumi on maakunnallinen koordinaattorakenne, johon kuuluvat kaikkien lasten ja nuorten kanssa toimivien sekä nuorten edustajien avoin foorumi, maakunnallinen koordinaatioryhmä ja sen sihteeristö. Koordinaatioryhmän tehtävinä on kerätä ja julkaista vuosittain tietoa nuorten elinoloista Satakunnassa, koota ajankohtaista tutkimustietoa ja edistää maakunnallisia tutkimuksia, linjata palveluiden ja palvelujärjestelmän kehittämistä, organisoida lapsi- ja nuorisopolitiikan foorumia sekä edistää lapsen ja nuoren osallistumista. Satakunnan lapsi- ja nuorisopolitiikan foorumin sihteeristö oli tilannut Satakunnan kouluterveyskyselyn vastauksista erillisajon Terveyden ja hyvinvoinninlaitokselta (THL) saadakseen paremman näkemyksen siitä, minkälaisia asioita ja yhteyksiä kiusaamiseen liittyy. Sihteeristö haki työlle analysoijaa opinnäytetyöaihepankista, josta opinnäytetyön tekijä valitsi aiheen oman mielenkiinnon ja aiheen ajankohtaisuuden vuoksi.

2 KIUSAAMINEN ILMIÖNÄ

2.1 Kiusaaminen

Jokainen kokee kiusaamisen eri tavalla. Kiusaamisen määrittelyssä on oleellista henkilöiden omat käsitykset siitä mikä on kiusaamista ja mikä ei. Kiusaamiseksi määritellään, kun yksilö on toistuvasti ja pitkään alttiina yhden tai useamman henkilön kielteisille teoille. Kiusaamiseksi määritellään myös, kun kiusattu ei ole tasavertainen puolustamaan itseään kiusaajaa vastaan ja kiusattu jää kiusaajan vallan alle. (Hamarus 2012, 21-23.)

Kiusaaminen on negatiivinen sosiaalinen tilanne, joka perustuu ryhmän välisille sosiaalisille suhteille. Tyypillistä kiusaamiselle on ryhmätilanne, josta kiusatusta tulee helpposti koko ryhmän uhri. (Salmivalli 1998, 33.) Kiusaajan roolissa oleva voi olla vahvempi ruumiillisesti, henkisesti tai sosiaalisesti. Ruumiillisesti vahvempi kiusaaja tarkoittaa, että kiusaaja on suurempi kokoisempi tai fyysisesti vahvempi. Henkisesti vahvempaa kiusaajaa vastaan kiusattu ei pysty puolustautumaan, koska kiusaaja käyttäytyy alistavasti, on sanavalmiimpi, äänekkäämpi ja suorasanaisempi tai kiusaajalla on taito manipuloida muita henkilöitä puolelleen. Sosiaalisesti vahvemmalla kiusaajalla voi olla enemmän kavereita ja puolustajia ympärillään, kun kiusatulla ei ole välttämättä ainuttakaan. Kahden yhtä vahvan ihmisen nahistelu ei näin ollen ole kiusaamista. (Hamarus 2008, 12.) Oleellista kiusaamisen määrittelyssä on, että kiusattu kokee tulevansa kiusatuksi. Kiusaajien rakentaessa kiusatulle epäedullista huonoa mainetta tai eristämällä kiusatun muusta ryhmästä, kiusaajat tavoittelevat asemaa, roolia tai huomiota ryhmässä ja koko yhteisössä. (Hamarus 2012, 37- 38.)

Kiusaamista tapahtuu kaikkialla ja kaikenikäisten parissa. Kiusaamista voi tapahtua esimerkiksi päiväkodeissa, kouluissa, vapaa-ajalla, harrastuksissa, netissä, työpaikoilla ja ikäihmisten parissa. (Valopilkkua www-sivut 2015.)

Kiusaaminen ei ole ainoastaan kiusaajan ja kiusatun välistä. Kiusaamistilanteessa olevilla henkilöillä on omat roolinsa. Apuri ei aloita kiusaamista, mutta kannustaa mu-

kana ja tukee kiusaajaa, esimerkiksi nauramalla ja itse osallistumalla kiusaajan tekoihin. Vahvistaja ei osallistu itse tekoon, mutta vahvistaa kiusaajaa nauramalla mukana tai kannustamalla kiusaajaa. Sivustakatsoja tietää kiusaamisesta, mutta hän ei osallistu siihen mitenkään ja näin hyväksyy kiusaamistilanteen. Puolustaja puuttuu kiusaamiseen ja on kiusaamistilanteessa kiusatun puolella. Puolustaja yrittää lopettaa kiusaamisen, esimerkiksi kertomalla johtotehtävässä olevalle. (Mannerheimin lastensuojeluliiton nuortennetin www-sivut 2015.) Rooleissa ei ole kysymys persoonallisuuspiirteistä, eikä pysyvistä ominaisuuksista. Voidaan osoittaa, että esimerkiksi kiusaajan rooliin liittyy ominaisia persoonallisuuden piirteitä, kuten aggressiivisuus. Toisaalta ryhmän jäsen saattaa joutua rooliin, joka ei toisenlaisessa tilanteessa olisi hänelle olleenkaan tyypillinen. Ryhmän jäsenet saattavat toimia esimerkiksi kiusaajan vahvistajana sitä itse tiedostamatta tai haluamatta. Suurin osa ei hyväksy kiusaamista, eivätkä ymmärrä siihen johtavia syitä. Ryhmässä jäsenien oma toiminta voi kuitenkin mahdollistaa kiusaamisen. (Salmivalli 1998, 52-53.)

Kiusaaminen on toimintaa, mikä täyttää rikokselle annetut tunnusmerkit lainsäädännössä. Kunnianloukkaukseen, laittomaan uhkaukseen, lievään pahoinpitelyyn ja pahoinpitelyyn liittyviä pykäläitä voidaan soveltaa kiusaamista koskeviin tilanteisiin. Ainoastaan kiusaajan teot eivät ole rangaistavia. Kiusaajan rikoskumppaneita ovat ne henkilöt, jotka eivät puutu kiusaamiseen. (Satakuntaliiton www-sivut 2015.)

Kiusaamiseen puuttuminen on ajoittain haasteellista, koska kiusaamistilanteita ei tuoda julki tai kiusaaminen tapahtuu huomaamattomasti. Kiusaamistilanteiden tuottama häpeä kiusatulle on yksi este kertoa kiusaamistilanteesta kenellekään. Usein kiusattu kokee, että kiusaamistilanteita ei selvitetä hänen toivomallaan tavalla tai kiusattu kokee, että häntä ei uskota. Kiusattu voi kokea, että häntä ja kiusaamistilannetta vähätellään tai kiusaaminen jopa mitätöidään. Aikuiset voivat kehottaa olematta välittämättä kiusaamiseen ja olematta kiinnittämättä huomiota esimerkiksi haukkumiseen. Kiusaamistilanteisiin puuttumisten lopputuloksena voi olla, että kiusattu kokee itse olevansa syyllinen tapahtumiin. Usein kiusattu nuori kokee, että aikuiset eivät ole kiinnostuneita kiusaamisen näkemisestä tai kiusaamistilanteiden selvittämisestä. Useimmissa kiusaamistilanteissa ei päädytä kiusatun toivomaan lopputulokseen. (Pajamäki, Puusniekka, Lehto & Hakalehto-Wainio 2012, 13.)

Kiusaaminen voi edetä prosessin tavoin. Prosessikiusaaminen alkaa huomaamattomasti kehittyen kohti vuoren huippua. Kiusaaminen alkaa erojen ja erilaisuuden havaitsemisella, minkä jälkeen ryhmässä ryhdytään käyttämään hienovaraisia eleitä kiusatuksi valittua kohtaan. Tämän jälkeen alkaa eleiden testaus, millä ilmaistaan, että ihmisestä ei pidetä ja selvitetään miten muut ihmiset käyttäytyvät sekä suhtautuvat eleisiin. Eleiden testauksella selvitetään kuka lähtee mukaan eleisiin ja ketä hyväksyy eleiden käytön. Havaitut ja tuotetut erot johtavat nimittelyyn ja vieroksumiseen, jolloin kiusaaminen vahvistuu. Nimittely mukautuu haukkumiseksi ja kiusatun identiteetti muuttuu. Kiusaajat voivat luoda kiusatulle epäedullisen tai kyseenalaisen maineen. Kiusaajien luoma maine kiusatulle saattaa seurata kiusaamisen kohdetta muuallekin kuin ryhmän sisälle. Kiusatun mainetta voidaan pitää yllä tarinoin ja valhein, mikä johtaa siihen, että kiusattua aletaan vältellä luodun mielikuvan perusteella. Uhkana on, että lopulta kiusattu eristäytyy ryhmästä. Prosessimaisen kiusaamisen edetessä kiusaaminen kovenee ja sitä viedään uusille tasoille. Kiusatut pitävät huolta siitä, että kiusaamista pidetään hauskana tapahtumana, mihin kaikki ryhmäläiset voivat osallistua. Kiusaamisen edetessä ryhmäläiset liukuvat prosessiin, eivätkä välttämättä ymmärrä tai huomaa osallistuvansa kiusaamiseen. Prosessin jatkuessa ryhmänjäsenten on haasteellisempaa asettua kiusatun puolelle. Kun kiusaamistilanne kehittyy, kiusaaminen kovenee erilaisin rituaalein. Vuoren huippuna on fyysinen väkivalta, esimerkiksi potkiminen ja lyöminen. (Hamarus 2008, 59-63.)

Kiusaamisen aikana voi tulla vaihe, jossa kiusattu haluaa päättää kiusaamisen. Tästä voi seurata, että kiusattu ryhtyy äärimmäisiin tekoihin, jotta kiusaaminen huomattaisiin. Yleensä tässä vaiheessa viimeistään kiusaamiseen puututaan. Kun prosessimainen kiusaaminen jatkuu pitkään, luottamus asioihin puuttumiseen heikkenee. Prosessimaisessa kiusaamisessa voi olla vaihe, jossa uhkaillaan, kiristetään ja pelotellaan kiusattua, jos hän kertoo kiusaamisesta. Tämä luo koko ryhmään turvattoman ilmapiirin. Kuitenkin osissa kiusaamistapauksista kiusaaminen ei kehity prosessimaisena, vaan kiusaaminen jatkuu samanlaisena koko ajan. (Hamarus 2008, 63-64.)

2.2 Kiusaamisen muodot

Kiusaaminen voi luonteeltaan olla näkyvää tai piilossa tapahtuvaa eli epäsuoraa kiusaamista. Näkyvä kiusaaminen on fyysistä tai sanallista kiusaamista, joka on helpompi huomata kuin epäsuora kiusaaminen. Epäsuoran kiusaamisen tavoitteena on vahingoittaa kiusaamisen uhrin sosiaalisia suhteita. Pahimmassa tapauksessa kiusattu saattaa jäädä ilman ystäviä valheiden tai juorujen vuoksi, joita kiusaajat ovat kertoneet muille ryhmässä oleville. Sähköisessä viestinnässä tapahtuva kiusaaminen tavoittaa uhrinsa aikaan ja paikkaan katsomatta. (Kivakoulun www-sivut 2015.)

Sanallinen kiusaaminen on yleisin kiusaamisen muoto. Sanallisen kiusaamisen tarkoituksena on aiheuttaa sanojen välityksellä pahaa mieltä. Sanallista kiusaamista on nimittely, pilkkaaminen, valheiden kertominen, ilkeä vihjailu ja toisen naurunalaiseksi tekeminen. Sanat eivät jätä fyysisiä jälkiä kiusattuun, mutta ne jättävät jälkensä kiusatun itsetuntoon ja minäkäsitykseen, vaikuttaen siihen miten kiusattu näkee itsensä ja muut ympärillä olevat ihmiset. Sanallisen kiusaamisen uhriksi joutunut henkilö voi kärsiä näistä ongelmista vielä vuosia kiusaamisen jälkeenkin. (Kivakoulun www-sivut 2015.) Esimerkkinä sanallisesta kiusaamisesta on Alueviestin lehtiartikkeli vuodelta 2014, jossa on haastateltu koulukiusaamisen uhriksi yläkoulun aikana joutunutta Jonnaa. Koulukiusaaminen oli hänen kohdallaan sanallista kiusaamista, joka aiheutti hänen pitkäaikaiset arvet. Jonna oli kirjoittanut kiusaajilleen kirjeen osana koulukiusaamisesta selviytymistään. Hän kirjoittaa kirjeessään näin: ”*En tiedä muistatko menneisyydestä sellaista hetkeä, milloin satutit mua ehkä enemmän ku koskaan ymmärsitkään. Se hetki, ku sä kerroit mielipiteesi kaikkien niiden ihmisten edessä mun ulkonnäöstä, mun koosta. Se sana, joka sun suusta pääsi, on suorastaan kuvottanut mua siitä asti. Se sana on läski.*” (Vilenius 2014, 6.)

Sanallista kiusaamista voidaan vahvistaa pienellä fyysisellä koskemisella esimerkiksi tönimisellä, eleillä ja matkimalla. Tekojen tarkoitus on halveksua kiusattua ja nostaa kiusaajan valta-asemaa yhteisössä. Sanallinen kiusaaminen voi pysyä samanlaisena tai ajan myötä kehittyä yhä rajummaksi. Haukkumiseen käytetyt termit laajenevat ja kovenevät. Lisäksi sanalliseen kiusaamiseen saatetaan liittää uusia muotoja, kuten fyysinen väkivalta ja eristäminen. (Hamarus 2008, 46- 47.)

Fyysinen kiusaaminen on epämiellyttävää koskemista toiseen ihmiseen tämän tahtomatta. Fyysiseen kiusaamiseen lukeutuvat esimerkiksi töniminen, lyöminen ja potkiminen sekä äärimmäisessä muodossa raju väkivalta ja pahoinpitely. Fyysisissä kiusaamistapauksissa voidaan harkita rikosoikeudellisia toimenpiteitä. (Kivakoulun www-sivut 2015.) Fyysinen kiusaaminen saattaa olla pitkään jatkuneen kiusaamisen lopputilanne. Toisaalta fyysinen kiusaaminen saattaa kohdistua aivan ulkopuoliseen ihmiseen, ilman mitään varsinaista syytä. Fyysiseen kiusaamiseen on helpompi puuttua, koska se on näkyvämpää ja siitä jää todisteita, esimerkiksi mustelmia, rikki menneitä tavaroita, haavoja ja ruhjeita sekä revenneitä vaatteita. (Hamarus 2008, 53- 54.)

Syrjintä ja ihmisen eristäminen ryhmästä ovat kiusaamisen muotoja. Ryhmästä poissulkeminen, karkotus ja eristäminen kuvaavat, että yksilö suljetaan sosiaalisen ryhmän ulkopuolelle ja jätetään yksin. On vaikeampaa huomata, kun kiusaaminen tapahtuu syrjimällä ja sen vuoksi siihen on haasteellista puuttua. Joissakin tapauksissa kiusattu ei ymmärrä tulleen kiusatuksi, koska ei tunne löytävänsä ryhmästä ystäviä. Haasteen kiusaamisen huomaamiselle luo, että kiusattu saatetaan hyväksyä ryhmään tilapäisesti. Kiusatusta saattaa olla jotain hyötyä ryhmälle tai hän saattaa toimia ryhmässä korvikkeena, kun ryhmän vakinainen jäsen on esimerkiksi kipeänä. Syrjimällä kiusaaminen saattaa alkaa yhtäkkiä ja siihen ei välttämättä liity muuta toiminnallista kiusaamista. Eristettäessä kiusattu sosiaalisesta ryhmästä halutaan, ettei hänellä ole ystäviä. Kiusaajat tiedostavat, että yksin jätetyllä henkilöllä on haasteellisempaa saada ystäviä. Eristäminen ei ole aina poissulkevaa eristämistä. Useimmiten kiusattu osallistuu ryhmän mukana toimintaan, mutta kiusatulle osoitetaan jatkuvasti, ettei hän kuulu ryhmään. Kiusattu on fyysisesti mukana ryhmässä, mutta sosiaalisesti eristetty. Eristämisen ja syrjinnän kohteeksi päätyvät henkilöt, joita vahvemmat persoonat eivät sosiaalisesti arvosta. (Hamarus 2008, 47- 48, 50- 52.)

Sähköisissä viestimissä tapahtuva kiusaaminen on yleistynyt viime vuosien aikana. Tästä käytetään nimitystä verkkokiusaaminen tai sähköinen kiusaaminen, mikä sisältää Internetissä ja kännykällä tapahtuvan kiusaamisen. Sähköisen kiusaamisen yleisyyttä lisääviä tekijöitä ovat, että kiusaaja voi kuvitella esiintyvänsä kasvottomana ja kiinni jääminen on epätodennäköistä. Lisäksi sähköisissä viestimissä tapahtuva kiusaaminen saavuttaa kohteensa reaaliajassa. Sähköisen kiusaamisen välineitä ovat esi-

merkiksi sähköposti, tekstiviestit, sosiaaliset verkkosivustot, chatit, blogit ja kuvagalleriat. Verkossa tapahtuvalla kiusaamisella on samat vaikutukset hyvinvointiin, kuin muillakin kiusaamisen muodoilla. Verkko on yhteisö, missä kaikki haluavat tulla hyväksytyiksi omana itsenään. Verkossa kiusaaja yrittää eristää kiusatun ryhmästä mustamaalamalla, haukkumalla, pelottelemalla, uhkailemalla ja kiristämällä kiusattua. (Hamarus 2012, 39-40.) Kynnys sähköisessä viestimissä tapahtuvaan kiusaamiseen on matala, koska kiusattu ja kiusaaja eivät kohtaa toisiaan kasvotusten, vaikka tuntisivatkin toisensa. Kasvotusten tapahtuvaan kiusaamiseen verrattuna sähköisessä viestimissä tapahtuvassa kiusaamisessa on mukana yhteisö ja sen lisäksi yhteisöön kuuluva laaja seuraajajoukko, missä kiusattu leimataan suuren yleisön edessä huonoon maineeseen. Verkkoon päätyvää materiaalia on hankala poistaa kokonaan, mikä lisää sähköisissä viestimissä tapahtuvan kiusaamisen haastetta. (Hietala ym. 2010, 51.)

2.3 Kiusaamisen syitä

Kiusaamiseen vaikuttavia tekijöitä on useita ja ne ovat aina tapauskohtaisia. Kiusattu saattaa omata ominaisuuksia, mitä eivät muut ryhmässä hyväksy tai arvosta, mikä lisää kiusaamisen todennäköisyyttä. (Kivakoulun www-sivut 2015.) Kiusaaminen on sosiaalinen tilanne ja oman perheen vaikutusta kiusaamiseen on tutkittu. Kiusaaja ja kiusattu saavat vaikutteita omista vanhemmistaan, siitä miten he käyttäytyvät ja ovat vuorovaikutuksessa perheen sisällä sekä ulkopuolisten henkilöiden kanssa. Varhaislapsuudessa lapsi oppii rakentamaan luottamusta muita ihmisiä kohtaan ja lapselle syntyy sisäinen malli olla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. (Salmivalli 1998, 143-145.)

Erilaisilla tutkimuksilla on osoitettu kiusaajilla olevan hankaluuksia hallita omia tunteitaan. Aggressiivisuuden hallinnan vaikeudet, impulsiivisuus ja empatiakyvyn puute ovat lisääviä tekijöitä päätyä kiusaajaksi. Kiusaaja näkee myös yleisimmin väkivallan positiivisena välineenä vaikuttaa ja he ovat persoonaltaan johtajaluonteisia. (Sullivan 2011, 29.) Kiusaajalla on useimmiten halu lisätä omaa hallitsemisen tunnettaan ja kohottaa omaa asemaansa ryhmässä. Kiusaaja voi kiusata siksi, että hän tuntee pahaa oloa ja haluaa purkaa sitä viattomaan ulkopuoliseen henkilöön. Kuitenkin yleisempää

on, että kiusaaja saattaa kiusata huvikseen tai omaa ajattelemattomuuttaan. (Kivakoulun www-sivut 2015.)

Kiusaamista ja kiusaajaksi ryhtymistä lisääviä tekijöitä ovat pelko sekä ryhmäpaine. Pelätään, että jos ei toimi samalla tavalla kuin ryhmän johtaja, niin joutuu itse kiusatuksi. Tämä lisää mahdollisuutta, että syntyy kiusaajia vastoin heidän omaa tahtomistaan. Ryhmässä vastaan toimimisen pelko lisää riskiä, että vaikka henkilö olisi itse ollut kiusattuna, hän kiusaa jossakin toisessa tilanteessa muita. Ryhmän reaktio vaikuttaa siihen, että jatkuuko kiusaaminen vai ei. Kiusaaja saa tukea omille teoilleen ryhmän reaktiosta. Kun kiusaamistilanteisiin ei puututa tai kiusaaminen jätetään huomioimatta, on se kiusaamisen hyväksymistä ja tätä kutsutaan kiusaamisen hiljaiseksi hyväksymiseksi. Puuttumattomuus kiusaamiseen ja siihen mukaan lähteminen lisää kiusaajan asemaa sekä tukee hänen tekojaan. (Höistad 2003, 66-68.)

Kiusaamista lisää mustasukkaisuus ja kateus. Kiusaaja tulee kateelliseksi henkilölle, joka omaa jotain sellaista mitä hänellä itsellään ei ole. Kun kiusattu kiusaa mustasukkaisuudesta tai kateudesta, hän purkaa omaa pettymystään kiusattuun, koska hän halusi jotakin mitä kiusatulla on. Kiusaaja saa lannistettua kiusatun itsetuntoa ja lisättyä kiusatun epävarmuutta. (Höistad 2003, 69- 72.)

Kuka tahansa voi joutua kiusaamisen uhriksi. Useimmiten kiusaaja valitsee uhrikseen henkilön, joka poikkeaa ryhmästä vaatetuksen tai mielipiteiden perusteella. Syinä voivat olla myös, että henkilö on arka, epävarma tai valmiiksi jo huonossa asemassa ryhmässä. Uhriksi joutumista lisää vähäinen ystävien lukumäärä tai niiden puuttuminen sekä syynä voi olla, että kiusattu ja kiusaaja eivät tule keskenään toimeen. Tutkimusten perusteella voidaan luokitella piirteitä, jotka saattavat lisätä riskiä joutua kiusatuksi, esimerkiksi poikkeava ulkonäkö, ylipaino, alipaino, kömpelyys, arkuus, heikot sosiaaliset taidot tai impulsiivisuus. On huomattu, että henkilöt, joilla on enemmän haasteita oppimisessa, ovat suuremmassa riskiluokassa joutua kiusatuiksi. Henkilöt joilla on huono itsetunto, jotka ovat arkoja ja epävarmoja, saattavat joutua herkemmin kiusatuksi. Nämä piirteet henkilöissä eivät kuitenkaan leimaa ketään heti kiusaamisen uhriksi, vaan kiusaaminen on aina yksilöllistä, tilanteesta ja ryhmästä riippuvaista. (Kivakoulun www-sivut 2015.)

2.4 Kiusaamisen seuraukset

Kiusaaminen aiheuttaa monenlaisia tunteita. Kiusattu saattaa tuntea epäoikeudenmukaista kohtelua, luottamuksen menettämistä, ahdistusta, yksinäisyyttä, itsetunnon heikkenemistä, häpeää, syrjäytymistä, syyllisyyttä, vihaa, inhoa, torjutuksi tulemistä sekä nolaamisen kohteeksi joutumista. (Hamarus 2012, 54.) Kiusaamisesta aiheutuvia seurauksia on tutkittu runsaasti. Esimerkiksi masennuksen ja huonon itsetunnon sekä kiusaamisen väliltä löytyy voimakas yhteys. Tutkimuksissa on kyseenalaistettu, että johtuuko huono itsetunto ja masennus kiusaamisesta, vai valikoituuko masentuneet ja huonon itsetunnon omaavat kiusaamisen uhreiksi. Tutkimuksissa on päädytty siihen, että ongelmat ovat kiusaamisesta johtuvia seurauksia. (Salmivalli 2010, 27-28.)

Kiusatut kärsivät erilaisista henkisen hyvinvoinnin ja mielialan ongelmista. Eniten psyykkisiä ongelmia on todettu niillä, jotka ovat olleet itse kiusaajia sekä kiusattuja. Kiusattujen ja kiusaajien tulevaisuudessa ilmeneviin mielenterveysongelmiin vaikuttaa, kuinka pitkään kiusaaminen jatkuu niin, ettei siihen puututa. (Kumpulainen 2003.) Kiusaamisesta johtuvat oireet ovat aina yksilöllisiä. Kiusaamisesta voi seurata kiusatulle esimerkiksi itsetunnon ja arvostuksen laskua, masentuneisuutta, itsetuhoisia ajatuksia tai tekoja sekä ahdistuneisuutta. Kiusaaminen vaikuttaa kiusattujen fyysiseen terveyteen psykosomaattisina stressioireina, kuten kipuina, yleisenä sairasteluna, uni- vaikeuksina, yökasteluna ja syömishäiriöinä. (Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut 2015.) Jos on kohdannut kiusaamista lapsena, on hänellä suurempi riski aloittaa tulevaisuudessa tupakan poltto (Lereay & Wolke 2015, 879-880).

Tyypillistä on, että kiusattu ryhtyy välttelemään tilanteita missä voi joutua kiusaamisen uhriksi. Kiusaaminen aiheuttaa kiusatulle vaikeuksia rakentaa tulevaisuudessa uusia ihmissuhteita. Kiusatun luottamus muihin ihmisiin heikkenee ja tämä teettää haasteita rakentaa uusia ihmissuhteita. (Salmivalli 1998, 113.) Kiusaamistilanteissa kiusatun minäkäsitys heikkenee. Henkilöt jotka osoittavat jatkuvasti kiusatulle, että häntä ei arvosteta, saavat kiusatun vähättelemään omaa itseään. Lopputuloksena on, että kiusattu ei myöskään pidä itseään arvokkaana ihmisenä. (Pajamäki ym. 2012, 5.)

Kiusaamistilanteiden jälkeen kiusattu kyseenalaistaa oman roolinsa ryhmässä. Kiusaamisen seurauksena kiusattu tulee yhä epävarmemmaksi itsestään. Esimerkiksi koulussa muita parempia kouluarvosanoja saavalla oppilaalla, on suurempi riski joutua kiusaamisen uhriksi ryhmässä. Tässä tilanteessa ryhmän jäsenet eivät uskalla tuoda omaa osaamistaan esille. Tämän seurauksena suoritustaso laskee sekä oppimismotivaatio heikentyvät kiusatun ja koko ryhmän keskuudessa. (Hamarus 2006, 214.) Jos ryhmässä huomataan, että kiusaamisen uhriksi joutuu tiettyjen piirteiden vuoksi, näitä piirteitä aletaan ryhmässä vältellä. Välttääkseen kiusaamisen jokaisen ryhmän jäsenen on käyttäydyttävä ryhmän yleisesti hyväksymien piirteiden ja toimintojen mukaisesti. Jos henkilö käyttäytyy muista poikkeavasti, on hänellä suurempi riski joutua kiusatuksi. Esimerkiksi jos henkilöä kiusataan ylipainon vuoksi, muut ryhmäläiset voivat ryhtyä tarkkailemaan painoaan tai laihduttamaan kiusaamisen pelosta. Pahimmassa tapauksessa pelko voi johtaa syömishäiriöihin. Kiusaamisen on todettu vaikuttavan koko yhteisöön. (Hamarus 2008, 75- 76.)

Pitkään jatkunut kiusaaminen näkyy uhrin elämässä monta vuotta kiusaamisen jälkeen. Varhaisella iällä tapahtuneet kiusaamistapaukset lisäävät kiusatun riskiä sairastua persoonallisuushäiriöihin ja masennukseen, nähdä hallusinaatioita tai kärsiä harhaluuloista. Kiusatuilla itsetuhoiset ajatukset lisääntyvät ja kiusaamisen uhreilla on huomattava kohonnut riski tehdä itsemurha. (Wolke & Lereay 2015, 881.)

Kiusaamisesta johtuvat terapiakäynnit, sairauslomat, sairaalajaksot ja työkyvyttömyyseläkkeet aiheuttavat yhteiskunnalle lisääntyneitä kustannuksia (Hamarus 2008, 79). Aikaisemmat kiusaamistapaukset altistavat erityisesti tyttöjä myöhemmällä iällä itsemurha-alttiuteen, psykiatriin sairaalajaksoihin ja psyykelääkkeiden käyttöön. Vakavat kiusaamistapaukset ovat myös riskitekijöitä pojilla. Tulevaisuudessa pojilla on riski sairastua psyykkisiin sairauksiin ja valtaosa heistä tarvitsevat sairaalahoitoa sekä psyykelääkkeitä. (Kumpulainen 2013.)

Kukaan ei selviä kiusaamisesta, ei edes kiusaaja. Kiusaajilla on todettu esiintyvän särkyjä, univaikeuksia ja mielihapaa. Jos kukaan ei puutu kiusaajan toimintaan, on riski, että kiusaaja käyttäytyy myöhemmin elämässään aggressiivisesti muita henkilöitä kohtaan. Kun on tutkittu kiusaajapoikia, on huomattu, että heillä on esiintynyt myöhemmässä elämänvaiheessa mielenterveyteen ja ihmissuhteisiin liittyviä ongelmia,

esimerkiksi aggressiivisuutta parisuhteissa, antisosiaalisuushäiriöitä, päihteiden väärinkäyttöä ja rikollisuutta. (Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut 2015.) Useilla tutkimuksilla on osoitettu, että kiusaamisella ja rikollisuudella on yhteys. Monet kiusaajat ovat joutuneet jossain vaiheessa elämäänsä poliisin kanssa tekemisiin. (Sullivan 2011, 31-32.) Kiusaajilla on myös todettu esiintyvän itsetuhoisia ajatuksia ja riski tehdä itsemurha myöhemmin elämässään (Wolke & Lereay 2015, 881).

3 KOULUKIUSAAMINEN

3.1 Koulukiusaaminen ilmiönä

Koulukiusaaminen on koulussa tapahtuva ryhmäilmiö. Koulukiusaaminen vaikuttaa kaikkiin yhteisöön kuuluviin jäseniin ja heidän käyttäytymiseensä. (Markkanen & Sarmi 2012, 4.) Koulukiusaaminen on kiusaamista, minkä tarkoituksena on aiheuttaa toistuvasti ja tahallaan yhdelle ja samalle oppilaille pahaa mieltä. Koulukiusaamisen aiheuttaa yksilö tai ryhmä, mitä vastaan kiusattu on jollakin tavalla puolustuskyvytön tai heikommassa asemassa. Suurin osa yhteisön jäsenistä ei kerro kiusaamisesta kellekään. Yleisimmin puhumisen estää pelko joutua itse ulkopuolisena kiusaamisen kohteeksi tai kiusattu pelkää kiusaamisen lisääntyvän. Nuorella voi olla aikaisempia kokemuksia kiusaamistilanteista, joista kertominen aikuiselle ei ole auttanut tai helpottanut tilannetta. (Kivakoulun www-sivut 2015.) Koulukiusaaminen ei ole vain oppilaiden välistä kiusaamista. Koulussa kiusaamista tapahtuu myös opiskelijoiden ja opettajien välillä. Opettaja saattaa kiusata oppilasta tai oppilas opettajaa. (Hietala ym. 2010, 48.)

Kiusaaminen ei kasvata kenenkään luonnetta. Koulukiusaaminen on vakavaa toisen henkilön oikeuksien loukkaamista ja se alentaa jokaisen ihmisarvoa. Kiusatuksi joutuminen synnyttää riskin kiusatun hyvinvoinnin vaarantumiselle sekä myöhemmälle fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle kehitykselle. (Kivakoulun www-sivut 2015.)

Yhdistyneiden kansakuntien (YK) yleissopimus lapsen oikeuksista astui voimaan Suomessa vuonna 1991. Yleissopimuksessa taataan, että lapsen, hänen vanhempiansa tai

muun laillisen huoltajan rodun, ihonvärin, sukupuolen, kielen, uskonnon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen, etniseen tai sosiaaliseen alkuperään, varallisuuteen, vammaisuuteen, syntyperään tai muuhun seikkaan perustuvaa syrjintää ei saa tapahtua. Lisäksi sopimusvaltioiden on ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin varmistukseen, että lasta suojellaan kaikenlaiselta syrjinnältä. (Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista 1989, artikla 2.)

3.2 Koulu ympäristönä kiusaamiselle

YK:n määrittelemissä ihmisoikeuksissa on kiusaamattomuuden suoja. Kaikilla oppilailta, opiskelijoilla ja aikuisilla on lainsuoja kiusaamista vastaan. Oppilailta ja opiskelijoilta ei ole omaa työturvallisuuslakia, mutta heidän oikeutensa turvalliseen oppimisympäristöön on säädetty Suomen perusopetuslaissa (29. §), lukiolaissa (21. §) ja laissa ammatillisesta peruskoulutuksesta (28. §). (Hamarus 2008, 19.)

Koulu on yhteisö, mikä koostuu monista eri ammattiedustajista. Kouluun kuuluu oppilaat, opettajat, rehtori, oppilaiden vanhemmat ja muu moniammatillinen henkilökunta. Koululla on vaikutusta oppilaiden kasvuun ja kehitykseen. Hyvä koulu on uniikki kulttuuriltaan, oppilaan kasvua ja oppimista tukeva sekä jokaisen yksilöllisyyttä ja erilaisuutta kunnioittava elämänpiiri. (Hellström 2008, 105- 107.)

YK:n yleissopimukseen lapsen oikeuksista sitoutuneet valtiot ovat yhtä mieltä siitä, että lapsen koulutuksen tulee pyrkiä kehittämään lapsen persoonallisuutta, lahjoja sekä henkistä ja ruumiillisia valmiuksia. Lapsen koulutuksessa tulee kiinnittää huomiota ihmisoikeuksien, perusvapauksien ja YK:n peruskirjan periaatteiden kunnioittamisen kehittämiseen. Koulutuksen tulee edistää kunnioitusta lapsen vanhempia, omaa sivistyksellistä identiteettiä, kieltä ja arvoja, lapsen asuin- ja synnyinmaan kansallisia arvoja sekä hänen omasta kulttuureista poikkeavia kohtaan. Koulutuksessa tulee valmistaa lasta vastuulliseen elämään yhteiskunnassa ymmärryksen, rauhan, suvaitsevaisuuden ja sukupuolten välisen tasa-arvon kautta kaikkien kansakuntien, etnisten, kansallisten ja uskonnollisten ryhmien ja alkuperäiskansoihin kuuluvien henkilöiden kanssa. Koulutuksen tulee edistää kunnioitusta elinympäristöä kohtaan. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989, artikla 29.)

Opetuksen järjestäjän tulee laatia suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivaltaa, kiusaamista ja häirintää vastaan. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee toimeenpanna suunnitelma kiusaamista vastaan ja valvoa sen noudattamista sekä toteutumista. (Perusopetuslaki 628/1998, 29 §.) Jokaisella oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskelu-ympäristöön, johon sisältyy fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Turvalliseen opiskelu-ympäristöön kuuluu myös koulumatkat, koska opetuksen järjestäjä vastaa myös koulumatkoilla tapahtuneista tapaturmista. Oppilaalla on oikeus käydä koulu ilman kohdistettua väkivaltaa tai sen uhkaa. (Hamarus 2008, 19 -20.)

Oppilas on opetusta tarkastelevan tieteen keskeisempiä käsitteitä. Opetus ei ole mahdollista ilman oppilasta. Oppilaan tehtävänä on oppia opetuksesta. Oppilas on subjekti, eikä ainoastaan vain opetuksen kohteena oleva objekti. Oppilas on aito toimija. Oppilaan toimintaa opetuksessa kutsutaan opiskeluksi. Opetustapahtuman vuorovaikutuksen toisena osapuolena on opettaja, jonka tehtävänä on ohjata ja auttaa oppilasta hänen opiskelussaan. Arkikielessä nuorista oppilaista käytetään nimiä koululainen ja oppivelvollinen. Vanhemmista oppilaista käytetään nimitystä opiskelija. Psykologia puhuu oppijasta ja oppivasta mieluummin kuin oppilaasta. (Hellström 2008, 262.)

Koulussa lähtökohtana on yhteinen huolenpito sekä vastuu jokaisen hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Opetuksen järjestäjä on vastuussa, että oppilaiden oikeudet toteutuvat ja lisäksi hän huolehtii koulutyön edistyvyydestä. Opettajat ovat vastuussa oman opetusryhmänsä toiminnasta, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Opettajan tehtävänä on seurata ja edistää niiden toteutumista. Oppilaalla on oma vastuunsa koulussa. Oppilaan tehtävänä on osallistua säännöllisesti koulutyöhön, olla reilu ja arvostava koulutovereita ja aikuisia kohtaan sekä oppilaalla on velvollisuus noudattaa koulun yhteisiä sääntöjä. Koulussa välttämätöntä on loukkaamattomuuden, työn ja työrauhan kunnioittaminen sekä sovituista tehtävistä huolehtiminen. (Opetushallitus 2014, 934.)

3.3 Tyttöjen ja poikien eroja koulukiusaamisessa

Kiusaaminen ilmenee eri tavoin tyttöjen ja poikien välillä (Höistad 2003, 94). Kiusaajina toimivat todennäköisemmin pojat. Tyttöjen toteuttamaa koulukiusaamista on haasteellisempaa huomata ja puuttua, koska tytöt kiusaavat yleensä epäsuoremmin

kuin pojat. (Haapasalo 2007, 11.) Tyttöjen kiusaaminen kohdistuu ihmissuhteisiin, kun taas poikien kiusaaminen on enemmän fyysistä ja suoraa kiusaamista (Kumpulainen 2013). Tytöille on tyypillistä levitellä valheita tai asioita, mitä kiusaamisen kohde on paljastanut. Kiusaajatytöt saattavat esimerkiksi sopia keskenään, että kiusattu eristetään ryhmästä. Näin kiusaajatytöt saattavat välttyä joutumasta itse kiusaamisen kohteeksi. Tytöt käyttävät kiusaamisessaan huomattavasti vähemmän fyysistä ja suoraa verbaalista kiusaamista, kuin pojat. Pojat kiusaavat tönimällä, tavaroiden ottamisella, lyömällä ja potkimalla. (Salmivalli 1998, 37.) Tytöt ja pojat joutuvat kohtaamaan eniten sanallista kiusaamista. Yleisin kiusaamisen muoto on nimittely, uhkailu ja haukkuminen, mikä on yhtä yleistä tytöillä kuin pojillakin. (Salmivalli 1998, 38 & Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2013.)

Tyttöjen ja poikien kiusaamisen eroille on löydetty selittäviä tekijöitä. Tyttöjen huomaamattomampaa kiusaamista on selitetty sillä, että tytöillä on nuorempana enemmän sosiaalista älykkyyttä kuin pojilla. Sosiaalisen älykkyyden kehittyessä tulee mahdolliseksi käyttää hienovaraisempaa kiusaamistapaa. On huomattu, että sosiaalisesti älykäs lapsi kykenee halutessaan vahingoittamaan kiusaamisen kohdetta epäsuorasti niin, ettei itse jää kiusaamisesta kiinni. On tutkittu, että fyysistä väkivaltaa käyttävät enemmän ne henkilöt, jotka eivät omaa tarpeeksi vahvaa sosiaalista älykkyyttä. Lisäksi selittävä tekijä tyttöjen ja poikien kiusaamisen eroille on, että monissa kulttuureissa ei hyväksytä avointa aggressiivisuutta tytöiltä, saati rohkaista siihen. Poikien aggressiivisuus on jostain syystä hyväksytympää kuin tyttöjen. Fyysisen aggressiivisuuden selittävä tekijä mahdollisesti on, että useimmiten tytöt ovat ruumiinrakenteeltaan heikompiä kuin pojat. (Salmivalli 1998, 39-41, 44.)

Tyttöjen ja poikien kiusaamistapojen eroa selittää myös vertaisryhmien erilaiset luonteenpiirteet. On todettu, että poikien vertaisryhmät ovat suurempia kuin tyttöjen. Tytöt muodostavat helposti pieniä ryhmiä tai pareja. Lisäksi tekeminen on erilaista tyttöjen ja poikien keskuudessa. Pojat tekevät ryhmässä yhdessä asioita esimerkiksi pelaavat pelejä, kun tytöt taas keskustelevat ja uskoutuvat asioista toisilleen. Epäsuorasti kiusaava käyttää hyväkseen sosiaalisia suhteita. Tyttöjen väliset suhteet ovat tiiviitä ja vaativat luottamusta. Tyttöjen välisissä suhteissa esiintyy tilanteita, joissa voidaan pettää toisen luottamus. Ystävistä tiedetään arkojakin asioita, mitä voidaan helposti käyttää hyväksi. Läheisissä suhteissa on mahdollista kokea, kuinka paljon toista satuttaa,

kun hyvä ystävä pettää luottamuksen. Tämän kaltaisista tilanteista petetty osapuoli voi oppia ja käyttää sitä kiusaamisen välineenä tulevaisuudessa. (Salmivalli 1998, 41-43.)

Tyttöjen epäsuoraa kiusaamista on haastavampaa huomata, kuin pojille tyypillinen suora kiusaaminen. Juorut ja eristäminen liikkuvat tietyn ryhmän sisällä, kuin taas ulkopuolisen on helpompi havaita fyysinen kiinni ottaminen tai suullinen suora ja ilkeä puhuttelu. Tytöt eivät myöskään myönnä kiusaamista yhtä helposti kuin pojat. (Salmivalli 1998, 44- 45.) Kuitenkin pojat saattavat puhua kiusaamisesta leikkinä. Helposti kiusaajapojat voivat todeta: ”Joka leikkiin ryhtyy, saa leikin kestää.” (Höistad 2003, 95.)

3.4 Aikaisempia tutkimuksia koulukiusaamisesta

Aikaisempia tutkimuksia etsittiin Internetistä muun muassa hoitotieteen laitoksen sivuilta, kirjastojen yhteistietokannasta Melindasta, Finna- hakupalvelusta ja CINAHL-tietokannasta. Lisäksi tutkimuksia etsittiin Pirkanmaan ja Satakunnan maakuntakirjastoista sekä Satakunnan ammattikorkeakoulun kirjastosta. Aikaisempia tutkimuksia on etsitty seuraavilla hakusanoilla: ”koulukiusaaminen”, ”koulukiusattu”, ”koulukiusaaja”, ”kouluterveyskysely” ja ”hyvinvointi”.

Hamarus on kirjoittanut kirjoja koulukiusaamisesta ja tutkinut väitöskirjassaan koulukiusaamista ilmiönä. Hamarus (2006) tutki väitöskirjassaan 7. - 9.-luokkalaisia tukioppilaita, joilla oli kokemusta koulukiusaamisesta. Tutkimus on laadullinen tutkimus, jossa kuvataan koulukiusaamista ilmiönä. Tutkimusmenetelmänä Hamarus käytti teemahaastattelua (N= 10) ja kyselyä. Kyselyyn oppilaat kirjoittivat vapaasti omia kokemuksiaan kiusaamisesta (N= 145, n= 85). Tutkimuksen tulokset auttavat ymmärtämään kiusaamista ilmiönä, jossa kiusaamiseen vaikuttavat monet eri tekijät. Hamarusen mukaan kiusaaminen on ilmiö, mikä koskee koulun sosiaalisia suhteita, kulttuurillisia arvoja ja epävirallisia normeja. Hamarusen tulokset vahvistavat kiusaamisen sosiokulttuurista näkökulmaa. (Hamarus 2006.)

Luukkonen (2010) väitöskirjassaan analysoi kiusattujen, kiusaajien ja kiusaaja-kiusattujen kannalta kiusaamiskäyttäytymisen yhteyttä mielenterveyshäiriöihin, itsetuhoisuuteen ja rikollisuuteen. Tutkimuksen kohdejoukkoon kuului (N=508) 12- 17 – vuotiaita nuoria, jotka olivat olleet hoidossa psykiatrisella akuuttihoito-osastolla. Aineisto kerättiin puolistukturoiduilla K-SADS-PL – haastatteluilla. Tutkimustuloksista ilmeni, että kiusaamiseen osallistuvilla, niin kiusatuilla kuin kiusaajillakin, on muita suurempi riski itsensä vahingoittamiseen eri tavoin. (Luukkonen 2010.)

Ojansuu (2015) pro gradu – tutkielma tarkasteli yläkouluikäisten koulukiusaamista liikuntatunneilla. Tutkimuksessa tarkasteltiin kiusaamisen esiintyvyyttä, kiusaamismuotoja ja kiusaamisen kohteeksi joutuneen tuntemuksia. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin miten kiusaamista voidaan ehkäistä, kuka kiusaa ja ketä kiusataan liikuntatunneilla, pitääkö kiusaajaa rangaista sekä miten rangaistus tulee suorittaa. Kyselytutkimus sisälsi strukturoituja ja avoimia kysymyksiä. Kyselylomakkeen avulla aineisto oli kerätty vuonna 2012 ja siihen osallistui 308 yläkoulun oppilasta. Ojansuun tutkimuksesta ilmeni, että liikuntatunneilla ilmenee kiusaamista ja yleisin tapa kiusata oli sanallinen kiusaaminen. Tutkimuksen mukaan suurin osa oppilaista kannatti kiusaajan rankaisemista ja eniten rangaistuksena kannatettiin jälki-istuntoa. (Ojansuu 2015.)

Koiviston (2006) pro gradu – tutkielma tarkasteli aineiston pohjalta nousseita teemoja, jotka kertoivat kiusaamiskokemuksista ja niiden merkityksistä uhriksi joutuneille. Tutkielma on kvalitatiivinen. Tutkimusaineisto oli kerätty lähettämällä kirjoituspyyntö omista kiusaamiskokemuksista Kotilääkäri – lehteen. Vastauksia kertyi yhteensä 45. Vastauksia tuli ympäri Suomea ja kaikenikäisiltä henkilöiltä. Tutkimuksessa selvisi, että kiusaamistilanteet eivät ole kenellekään helppoja ja monet myös kokivat samankaltaisia tunteita sekä ajattelivat asioista yhteneväisesti. Häpeä, salailu ja viha kiusaajia kohtaan olivat ja ovat monelle tuttuja tuntemuksia. Sosiaaliset pelot ja itseluottamuksen menetys kulkevat uhrin mukana joskus hyvinkin pitkään. Koulumenestyksen heikkeneminen oli myös yleistä kiusaamisen kohteeksi joutuneille henkilöille. (Koivisto 2007.)

Haapasalo (2007) tutki koulukiusaamisen ja oireilun yleisyyttä sekä niiden välisiä yhteyksiä pro gradu - tutkielmassaan. Tutkimuksen kohderyhmänä oli entisen Vaasan

läänin alueen suomen- ja ruotsinkielisiä koulujen 8. ja 9. luokkalaisten oppilaita. Tutkimusaineisto kerättiin kouluterveyskyselyistä vuosilta 2001 ja 2003. Vastanneita yhteensä oli 6718 oppilasta. Tutkimuksessa selvisi, että koulukiusaajien sekä kiusattujen yleisin oire on väsymys ja heikotus, joista kärsii viikoittain noin puolet. (Haapasalo 2007.)

4 TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSONGELMAT

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata miten koulukiusaaminen näyttäytyy satakuntalaisten 8. ja 9. luokkalaisten oppilaiden kokemana vuoden 2013 kouluterveyskyselyssä. Tarkoituksena on kuvata koulukiusaamisen yleisyyttä Satakunnassa ja yleisimpiä koulukiusaamiseen vaikuttavia tekijöitä ainakin kerran viikossa koulukiusattujen ja koulukiusaajien keskuudessa.

Opinnäytetyön tavoitteena on tukea Satakunnan lapsi- ja nuorisopolitiikan sihteeristön tekemää työtä ja ylläpitämää kiusaamisen vastaista manifestia. Lisäksi tavoitteena on tuottaa tietoa kiusaamisesta henkilöille, jotka kohtaavat koulukiusaamista ja tavoitteena on, että sitä voidaan hyödyntää tulevaisuudessa kiusaamista ennaltaehkäisevien ja vähentävien työkalujen rakentamisessa.

Opinnäytetyön tutkimusongelmat ovat:

1. Kuinka paljon koulukiusaamista esiintyy Satakunnassa 8. ja 9. luokkalaisten keskuudessa?
2. Mitkä tekijät vaikuttavat merkittävimmin koulukiusaamiseen ainakin kerran viikossa koulukiusatuilla?
3. Mitkä tekijät vaikuttavat merkittävimmin koulukiusaamiseen ainakin kerran viikossa koulukiusaavilla?
4. Miten koulukiusaaminen esiintyy Satakunnan kunnissa?

5 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

5.1 Tutkimusmenetelmä ja aineisto

Kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen avulla selvitetään lukumääriin ja prosentiosuuksiin liittyviä kysymyksiä. Kvantitatiivinen tutkimus edellyttää kattavaa ja edustavaa otosta. Tutkimuksessa käytetään yleensä standardoituja tutkimuslomakkeita, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot. Kvantitatiivisen tutkimuksen tuloksia voidaan havainnollistaa taulukoin ja kuvioin. (Heikkilä 2008, 13.)

Suunnitelmallista kysely- tai haastattelututkimusta kutsutaan survey-tutkimukseksi. Survey-tutkimus on tehokas ja taloudellinen tapa kerätä suurelta joukolta tutkimusaineistoa. Tutkimusaineisto kerätään tutkimuslomaketta käyttäen. (Heikkilä 2008, 19.) Kyselytutkimuksen etuna voidaan pitää, että sen avulla voidaan saada edustava tutkimusjoukko ja heiltä voidaan kerätä runsaasti informaatiota. Kyselylomakkeen huolellinen suunnittelu takaa, että aineisto voidaan nopeasti käsitellä tallennettuun muotoon ja analysoida se tietokoneella. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 195.)

Opinnäytetyön aineistona käytetään vuoden 2013 kouluterveyskyselyä. Kouluterveyskysely on kvantitatiivinen kyselytutkimus, jossa kerätään valtakunnallisesti yhteisellä menetelmällä tietoa 14- 18 vuotta täyttäneiden elinoloista, kouluoloista, koetusta terveydestä, terveystottumuksista ja opiskelijahuollosta. Kouluterveyskyselyn tulokset edesauttavat työtä, millä edistetään nuorten terveyttä sekä hyvinvointia oppilaitoksissa ja kunnissa. Kouluterveyskyselyyn vastaa joka toinen vuosi noin 200 000 peruskoulujen 8. ja 9. luokkien oppilasta sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijaa. Vertailukelpoisia tietoja on kerätty peruskouluissa vuodesta 1996, lukioissa vuodesta 1999 ja ammatillisissa oppilaitoksissa vuodesta 2008 alkaen. (Kivimäki ym. 2014, 7.)

Kouluterveyskysely toteutettiin ensimmäistä kertaa vuonna 2013 samanaikaisesti koko maassa. Vuoteen 2011 saakka kouluterveyskysely toteutettiin parillisina vuosina Etelä-Suomessa, Itä-Suomessa sekä Lapissa ja parittomina vuosina muualla Manner-

Suomessa ja Ahvenanmaalla. Vuoden 2013 kouluterveyskyselyyn uudistettiin kyselylomaketta. Vuoden 2013 kouluterveyskyselyn avulla saadaan ensimmäistä kertaa tietoa nuorten koulumatkoista, turvavälineiden käytöstä liikenteessä, vapaa-ajalla tapahtuneista tapaturmista ja seksuaalisuus käyttäytymisestä Internetissä. Aikaisempaa yksityiskohtaisemmin kouluterveyskyselyssä kysytään nuorten perheestä ja asumisesta sekä nuorten mielialaa kartoitetaan monipuolisemmin. (Kivimäki ym. 2014, 7.)

Kouluterveyskyselyssä on 105 suljettua eli strukturoitua kysymystä. Strukturoiduissa kysymyksissä on valmiit vastausvaihtoehdot, joista vastaaja rastiittaa tai ympyröi itselleen sopivan vaihtoehdon. (Heikkilä 2008, 50.) Kysymyksiin 8. ja 9. luokkalaiset vastasivat koulupäivän aikana ja siihen oli varattu aikaa yhden oppitunnin verran. Vastaa mistilannetta valvoi opettaja ja oppilaat vastasivat paperiseen kyselyyn nimettömästi. (Terveyden ja hyvinvointilaitoksen www-sivut 2015.) Opinnäytetyön aineistoon on koottu 34 indikaattoria (Liite 1 ja 2.), jotka katsotaan olevan yhteydessä koulukiusaamiseen. Opinnäytetyön aineistossa olevat indikaattorit käsittelevät nuorten elinoloja, kouluoloja, koettua terveyttä, terveystottumuksia ja opiskelijahuoltoa.

Kouluterveyskyselyn tuloksia julkaistaan terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) www-sivuilla. Sivulla on nähtävissä valtakunnallisesti julkaistuja indikaattoreita. Indikaattoreista saa käsityksen tämän hetkisestä nuorten hyvinvoinnin tilasta. Tuloksia on myös rajoitetusti nähtävissä alueittain tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANetissä. (THL www-sivut 2015.). Tuloksia esitellään myös valtakunnallisesti ja alueellisesti tutkimusraporteissa kouluterveyspäivillä ja alueellisissa seminaareissa. Oppilaitos- ja kuntakohtaiset kyselyn tulokset toimitetaan kuntien yhdyshenkilöille, jotka ovat tilanneet kyselyn vastaukset erikseen. (Kivimäki ym. 2014, 7.)

Kouluterveyskyselyn vastauksia käytetään hyväksi oppilaitoksissa hyvinvoinnin edistämässä, oppilas- sekä oppilashuoltotyössä ja terveystiedon opetuksessa. Kunnissa tuloksia hyödynnetään hyvinvointijohtamisessa, esimerkiksi hyvinvointistrategian, lapsi- ja nuoripoliittista ohjelman tai lastensuojelusuunnitelman laatimisessa. Lisäksi kouluterveyskyselyn vastauksia hyödynnetään poliittisissa ohjelmissa, KASTE-ohjelmassa, Terveys - kansanterveysohjelman sekä Terveyserojen kaventamisen toimintaohjelman seurannassa ja arvioinnissa valtakunnallisella tasolla. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2015.)

5.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuksen kohteena olevaa joukkoa, josta tietoa halutaan saada, kutsutaan tutkimuksen perusjoukoksi. Kokonaistutkimuksessa tutkitaan koko perusjoukkoa ja osatutkimuksessa eli otantatutkimuksessa tutkitaan tietty perusjoukon osajoukkoa eli otosta. (Heikkilä 2008, 14.)

Opinnäytetyön perusjoukko koostui satakuntalaisista 8. ja 9. luokkalaisista oppilaista ja heidän vastauksistaan. Tutkimukseen osallistuivat kaikki ne oppilaat, jotka olivat koulussa tutkimuspäivänä ja antoivat suostumuksensa tutkimukseen. Vastanneita oppilaita oli yhteensä 3935, joista 1941 oppilasta oli 8. luokkalaisia ja 1994 oppilasta oli 9. luokkalaisia. Opinnäytetyössä huomioitiin Euran, Eurajoen, Harjavallan, Honkajoen, Huittisten, Jämijärven, Kankaanpään, Karvian, Kokemäen, Köyliön, Lavian, Luavian, Merikarvian, Nakkilan, Pomarkun, Porin, Rauman, Siikaisten ja Säkylän oppilaiden vastaukset

5.3 Tutkimuksen analysointi

Tutkimusaineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätökset sisältävät tutkimuksen keskeiset asiat. Tutkija valitsee analyysitavaksi menetelmän, joka antaa parhaan vastauksen ongelmaan tai tutkimustehtävään. Ennen tutkimusaineiston analyysiä tulee suorittaa aineiston tietojen tarkistus. Näin selviää löytyykö vastaukset kaikkiin tutkimuksessa oleviin kysymyksiin ja onko tutkimuksessa selviä virheitä. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa järjestetään tutkimusaineisto. Aineiston järjestämisen tarkoituksena on tuottaa tilastollista tietoa, joten aineistosta muodostetaan muuttujia antamalla arvo kaikille havaintoyksikköjen muuttujille. Lopuksi tulokset tulkitaan eli tutkija pohtii tuloksia, niiden merkityksiä ja tekee näistä johtopäätökset. (Hirsjärvi ym. 2014, 221-222, 224, 230.)

Indikaattorit kertovat ilmiöstä tai tutkittavasta asiasta tilastokuvion, taulukoiden tai analyysitekstin avulla (Findikaattorin www-sivut 2015). Terveystieteen ja hyvinvoinnin laitos on muodostanut kouluterveyskyselyn vastauksista ilmiötä kuvaavia indikaattoreita, joista opinnäytetyön tilaaja on valinnut 34 kappaletta, joilla katsottiin olevan

merkitystä kerran viikossa koulukiusattujen ja kiusaajien keskuudessa. (Liite 1. ja Liite 2.) Opinnäytetyössä analysoidaan viittä merkitsevintä tekijää, jotka nousevat esille kerran viikossa koulukiusattujen sekä kiusaajien kouluterveyskyselyn vastauksista.

Koulukiusaamiseen viisi merkitsevintä tekijää kerran viikossa koulukiusattujen keskuudessa ovat:

1. Kouluarvosanojen keskiarvo oli alle kahdeksan
2. Kuukauden aikana koettiin usein alakuloisuutta, masentuneisuutta tai toivotonta mielialaa
3. Koulunkäynnistä pitäminen melko vähän tai ei lainkaan
4. Kuukauden aikana koettiin usein, ettei mikään kiinnosta tai tuota mielihyvää
5. Vuoden aikana fyysisen uhan kokeminen

Koulukiusaamiseen viisi merkitsevintä tekijää kerran viikossa koulukiusaamiseen osallistuvien keskuudessa ovat:

1. Kouluarvosanojen keskiarvo oli alle kahdeksan
2. Koulunkäynnistä pitäminen melko vähän tai ei lainkaan
3. Painon kokeminen epäsovinnaksi
4. Puolen vuoden aikana päänsäryn kokeminen vähintään viikoittain
5. Koulun työilmapiirissä koettiin ongelmia

Viisi tärkeimmäksi nousutta tekijää valittiin niiden perusteella, mitkä saivat eniten vastauksia prosentuaalisesti koulukiusattujen ja kiusaajien keskuudessa, suhteessa kaikkiin koulukiusattu tai -kiusaaja vastanneisiin. Kaikki tekijät ovat nähtävissä liitteissä 1. ja 2. merkitsevyys järjestyksessä.

THL on lähettänyt opinnäytetyön tilaajalle kouluterveyskyselyn vastauksista muodostetun aineiston, joissa näkyvät kaikkien vastaajien yhteismäärät kunnittain. Opinnäytetyön tekijä on siirtänyt kaikki vastaukset Microsoft Excel – taulukointiohjelmaan. Strukturoiduista kysymyksistä luotiin havaintomatriisi, jossa havaintoyksikön muutujille annettiin arvo. Havaintomatriisin luomiseen käytettiin Excel - ohjelmaa, jotta tuloksia voidaan vertailla keskenään. Taulukoiden teossa ja kuvioiden graafisessa esittämisessä käytettiin ristiintaulukointia Tixel 11 – ohjelmaa apuna käyttäen. Opinnäytetyön tuloksissa on kuvioissa verrattu koulukiusattuja sekä koulukiusaajia kaikkiin

muihin oppilaisiin. Liitteessä 3. kuvioissa opinnäytetyön tuloksia verrattiin tyttöjen ja poikien keskuudessa.

Ristiintaulukointia käytettiin kertomaan kahden luokittelun muuttujan välisestä yhteydestä ja siitä, miten ne vaikuttavat toisiinsa (Heikkilä 2008, 2010). Lisäksi ristiintaulukointia käytettiin havainnollistamaan, kuinka monta prosenttia jokainen kysymys on saanut vastauksia koulukiusattujen ja kiusaajien keskuudessa. Kouluterveyskysely vastaajat oli luokiteltu koulukiusattuihin, koulukiusaajiin tai muihin vastaajiin. Ristiintaulukoinnilla verrattiin koulukiusattuja tai koulukiusaajia kaikkiin muihin vastanneisiin, jokaisen 34 muuttujan kohdalla. Muut vastaajat olivat niitä, jotka eivät lukeutuneet koulukiusattuihin tai koulukiusaajiin.

Muuttujien välistä tilastollista merkittävyyttä testattiin kahden korreloimattoman otoksen prosenttilukutestillä. Testi testaa poikkeavatko otosten prosenttiluvut toisistaan tilastollisesti merkittävästi, kun otokset on poimittu toisistaan riippumattomalla tavalla (Manninen 2004, 128-129). Prosenttitestissä verrattiin tutkimusjoukkoa eli koulukiusattuja tai koulukiusaajia kaikkiin muihin vastanneisiin. Prosenttitestissä vastauksen antaa testisuureen arvo ja riskitodennäköisyys eli p-arvo. P-arvon ollessa alle 0,05 ja testisuureen arvon ollessa suuri voidaan pitää tietoa tilastollisesti merkittävänä. (Manninen 2004, 126-127.) Testisuure arvot ovat näkyvissä liitteissä 1. ja 2. jokaisen kysymyksen kohdalla. P-arvo on ilmoitettu erikseen, jos arvo on suurempi kuin 0,01. P-arvon ollessa pienempi, kuin 0.01 tulos on tilastollisesti merkitsevä tai p-arvo ollessa alle 0,001 tulos on erittäin merkitsevä (Heikkilä 2008, 195).

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Koulukiusaamisen yleisyys vuonna 2013 Satakunnassa

Kouluterveyskyselyyn vastanneista 3935:sta oppilaasta 99,5 prosenttia (3914 oppilasta) oli vastannut kysymyksen: ”Kuinka usein sinua on kiusattu koulussa tämän lukukauden aikana?” Vastanneista 8,3 prosenttia (324 oppilasta) oli kiusattu koulussa vähintään kerran viikossa. Useita kertoja viikossa kiusaamisen uhriksi joutuneita oli

3,3 prosenttia vastanneista (129 oppilasta). Harvemmin kuin kerran viikossa koulussa kiusattiin 26,2 prosenttia vastanneista (1027 oppilasta). Kuitenkin 65,5 prosenttia vastanneista ei kokenut joutuneensa kiusaamisen uhriksi (2560 oppilasta). Vertailtaessa tyttöjä ja poikia, huomattiin, että pojat kokevat kiusaamista enemmän kuin tytöt. Koulukiusaamista vähintään kerran viikossa kokivat 9 prosenttia vastanneista pojista (179 poikaa) ja 7,7 prosenttia vastanneista tytöistä (148 tyttöä) (Taulukko 1.).

Taulukko 1. Koulukiusaamisen esiintyminen koulukiusattujen näkökulmasta

		Kys 15 Kuinka usein Sinua on kiusattu koulussa tämän LUKUKAUDEN aikana?				N
		Useita kertoja viikossa	Noin kerran viikossa	Harvemmin	Ei lainkaan	
		%	%	%	%	
Satakunta yhteensä	Poika	3,8	5,2	28,0	63,0	1989
	Tyttö	2,8	4,9	24,4	67,9	1925
	Yhteensä	3,3	5,0	26,2	65,5	3914

Vertaillessa Satakunnan kuntia havaittiin kuntakohtaisia eroja. Kiusaamista tapahtui toisissa kunnissa enemmän kuin toisissa. Kouluterveyskyselyn mukaan Satakunnan 19 kunnasta Honkajoella, Huittisissa, Siikaisissa ja Säskylässä ei kiusattu ketään useita kertoja viikossa. Lisäksi neljässä kunnassa kukaan tyttö ei ollut kohdannut kiusaamista useita kertoja viikossa. Kolmessa kunnassa kukaan poika ei ollut kohdannut kiusaamista noin kerran viikossa, näissä kunnissa kiusaaminen poikien kohdalla oli tapahtunut useammin tai harvemmin.

Koulukiusaamiseen osallistumiseen koskevaan kysymykseen vastasi yhteensä 99,4 prosenttia vastanneista (3910 oppilasta). Vähintään kerran viikossa kiusaamiseen osallistui 4,8 prosenttia vastanneista (188 oppilasta). Useita kertoja viikossa kiusaamiseen osallistui kaksi prosenttia vastanneista (82 oppilasta). Harvemmin kuin vähintään kerran viikossa kiusaamiseen osallistui 31,9 prosenttia vastanneista (1251 oppilasta). 63,2 prosenttia vastanneista ilmoitti, ettei kiusannut koulussa ollenkaan (2472 oppilasta). Pojat osallistuivat koulukiusaamiseen enemmän kuin tytöt. Koulukiusaamiseen osallistui vähintään kerran viikossa kahdeksan prosenttia vastanneista pojista (159 poikaa) ja 1,5 prosenttia vastanneista tytöistä (29 tyttöä) (Taulukko 2.).

Taulukko 2. Koulukiusaamisen esiintyminen koulukiusaajien näkökulmasta.

		Kys 16 Kuinka usein Sinä olet osallistunut muiden oppilaiden kiusaamiseen tämän LUKUKAUDEN aikana?				N
		Useita kertoja viikossa	Noin kerran viikossa	Harvemmin	Ei lainkaan	
		%	%	%	%	
Satakunta yhteensä	Poika	3,6	4,4	39,8	52,2	1987
	Tyttö	0,5	1,0	23,9	74,6	1923
	Yhteensä	2,0	2,8	31,9	63,2	3910

Kouluterveyskyselyn vastausten mukaan Eurassa, Honkajoella, Jämijärvellä, Karvialla, Kokemäellä, Laviassa, Luvialla, Merikarvialla, Nakkilassa, Pomarkussa, Siikaisissa ja Säkylässä tytöt osallistuivat harvemmin koulukiusaamiseen kuin vähintään kerran viikossa. Näistä kunnista kolmessa kunnassa myös pojat osallistuivat kiusaamiseen harvemmin, kuin ainakin kerran viikossa.

Kouluterveyskysely sisälsi kysymyksen ”Jos sinua on kiusattu tai olet osallistunut muiden oppilaiden kiusaamiseen tämän lukukauden aikana, onko tilanteeseen puututtu koulun aikuisten toimesta?”. Vastausvaihtoehdot olivat kyllä tai ei. Koko Satakunnan vastauksista (N=1971) yhteensä 68 prosentin vastanneiden (1341 oppilaan) kiusaamistapauksiin aikuinen ei ollut puuttunut. Vastanneista pojista 63,7 prosentin (727 oppilaan) koulukiusaamiseen ei ole aikuinen puuttunut. Vastanneista tytöistä 74 prosenttia (614 oppilasta) vastasi, ettei aikuinen ole puuttunut koulukiusaamiseen (Taulukko 3.). Yksikään Satakunnan kunta ei saanut yli 50 prosenttia kyllä vastauksia. Mikä tarkoittaa, että missään Satakunnan kunnassa yli puolen kouluterveyskyselyyn vastanneiden koulukiusaamistapauksiin ei ole aikuinen puuttunut.

Taulukko 3. Aikuisten puuttuminen koulukiusaamiseen.

		Kys 18 Jos sinua on kiusattu tai olet osallistunut muiden oppilaiden kiusaamiseen tämän LUKUKAUDEN aikana, onko tilanteeseen puututtu koulun aikuisten toimesta? (Kiusatuista/kiusanneista)		N
		Ei	Kyllä	
		%	%	
Satakunta yhteensä	Poika	63,7	36,3	1141
	Tyttö	74,0	26,0	830
	Yhteensä	68,0	32,0	1971

6.2 Koulukiusaamista selittävät tekijät koulukiusatuilla

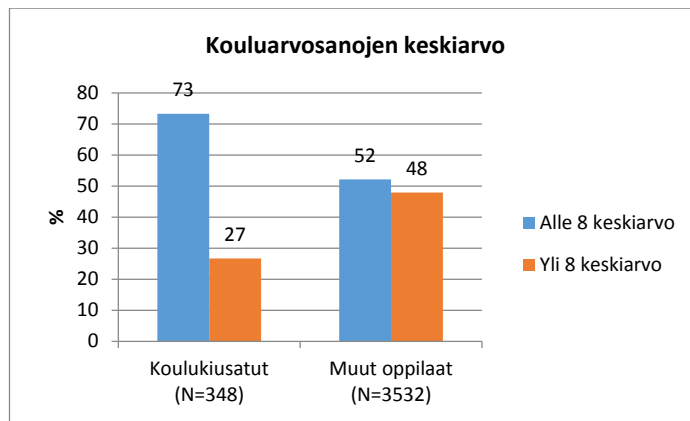
Kouluterveyskyselystä löytyi vähintään kerran viikossa koulukiusatuille yhdistäviä tekijöitä. Yhdistettävät tekijät muodostuivat koulukiusatuiden vastauksista niin, että merkittävimmiksi tekijöiksi nimettiin ne, jotka olivat prosentuaalisesti saaneet eniten vastauksia koulukiusattujen keskuudessa (Liite 1.). Kouluterveyskyselyssä nousivat esille koulukiusattujen keskuudessa tärkeimpinä tekijöinä: kouluarvosanojen keskiarvo oli alle kahdeksan ja koulukiusatut kokivat alakuloista, masentunutta tai toivotonta mielialaa, koulunkäynnistä pidettiin melko vähän tai ei lainkaan, kuukauden aikana koulukiusatut olivat kokeneet usein, ettei mikään kiinnosta tai tuota mielihyvää sekä vuoden aikana koulukiusatut olivat kokeneet fyysistä uhkaa.

6.2.1 Kouluarvosanojen keskiarvo

Kouluterveyskyselyssä kysyttiin oppilaan kouluarvosanojen keskiarvoa, mikä nousi merkittävämmäksi yhteiseksi tekijäksi ainakin kerran viikossa koulukiusattujen keskuudessa. Tutkimukseen vastanneet ryhmiteltiin yli ja alle kahdeksan keskiarvon saaneisiin.

Kaikista kyselyyn vastanneista 54 prosentilla oppilaista oli alle kahdeksan keskiarvo (2096 oppilaalla) (N= 3880). Koulukiusatuista 73 prosentilla (255 oppilaalla) oli alle kahdeksan keskiarvo (n=348). Muista, kuin koulukiusattu (n= 3532) vastanneista 52

prosentilla (1841 oppilaalla) oli alle kahdeksan keskiarvo (Kuvio 1.). Verratessa koulukiusattujen ja muiden oppilaiden vastausten prosenttimääriä prosenttilukutestillä saatiin testisuureeksi 7,5 ja p-arvo oli 0,0 eli tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä (Liite 1.).

	<i>Koulukiu- satut</i>	<i>Muut oppilaat</i>	<i>Yht.</i>
Alle 8 kes- kiarvo	255	1841	2096
Yli 8 kes- kiarvo	93	1691	1784
Yht.	348	3532	3880

Kuvio 1. Kouluarvosanojen keskiarvon jakautuminen koulukiusatuilla ja muilla oppilailta

Koulukiusatuista tytöistä (n=164) 71 prosentilla oli alle kahdeksan keskiarvo (116 koulukiusattua tyttöä eli 14% kaikista kyselyyn vastanneista tytöistä, joilla oli alle kahdeksan keskiarvo) ja vastaavasti koulukiusatuista pojista (n=184) 76 prosentilla oli alle kahdeksan keskiarvo (139 koulukiusattua poikaa eli 11% kaikista kyselyyn vastanneista pojista, joilla oli alle kahdeksan keskiarvo). Yli kahdeksan keskiarvon saavutti 29 prosenttia koulukiusatuista tytöistä (48 koulukiusattua tyttöä) ja pojista saavutti 24 prosenttia koulukiusatuista pojista (45 koulukiusattua poikaa) koko Satakunnassa (Liite 3.).

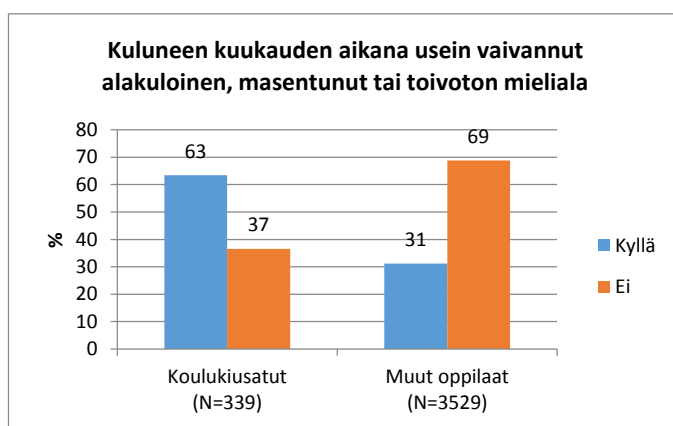
Satakunnan 19 kunnan oppilaiden kouluterveyskyselyn vastauksista ilmeni, että neljässä kunnassa ei ollut yhtään koulukiusattua tyttöä ja poikaa, joilla olisi ollut yli kah-

deksan keskiarvo. Tämän lisäksi kolmessa kunnassa ei ollut ketään koulukiusattua tyttöä ja kahdessa kunnassa ei ollut ketään koulukiusattua poikaa, kenellä olisi ollut yli kahdeksan keskiarvo.

6.2.2 Alakuloinen, masentunut tai toivoton mieliala

Toiseksi merkittävämmäksi tekijäksi nousi esille kysymyksen ”Onko sinua viimeisen kuluneen kuukauden aikana usein vaivannut alakuloinen, masentunut tai toivoton mieliala?” vastaukset vähintään kerran viikossa olleiden koulukiusattujen keskuudessa. Vastausvaihtoehtoina olivat kyllä tai ei.

Kysymykseen oli vastannut yhteensä 3868 oppilasta, joista 34 prosenttia oppilaista (1317 oppilasta) kokivat alakuloisuutta, masentuneisuutta tai toivotonta mielialaa. Koulukiusatuista 63 prosenttia (215 opiskelijaa) olivat vastanneet kysymykseen kyllä (n=339). Muista kun koulukiusatuista vastanneista 31 prosenttia (1102 oppilasta) kokivat alakuloisuutta, masentuneisuutta tai toivotonta mielialaa (n=3529) (Kuvio 2.). Verratessa koulukiusattujen ja muiden oppilaiden vastausten prosenttimääriä prosenttilukutestillä saatiin testisuureeksi 11,9 ja p-arvo oli 0,0 eli tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä (Liite 1.).

	<i>Koulukiu- satut</i>	<i>Muut oppilaat</i>	<i>Yht.</i>
Kyllä	215	1102	1317
Ei	124	2427	2551
Yht.	339	3529	3868

Kuvio 2. Alakuloisuuden, masentuneisuuden ja toivottoman mielialan kokeminen koulukiusatuilla ja muilla oppilailla

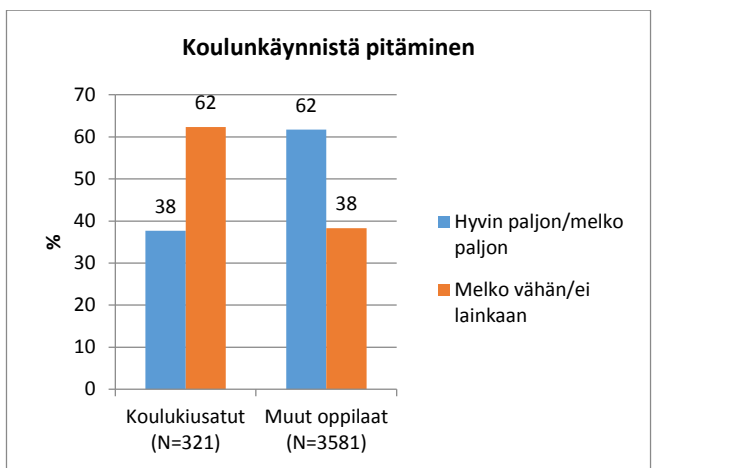
Kaikista koulukiusatuista tytöistä (n=160) 78 prosenttia koki alakuloisuutta, masentuneisuutta tai toivotonta mielialaa kuluneen kuukauden aikana (124 koulukiusattua tyttöä eli 15% vastanneista samoja tunteita kokeneista tytöistä). Vastaavasti koulukiusatuista pojista (n=179) 51 prosenttia koki samoja tunteita (91 koulukiusattua poikaa eli 19% vastanneista samoja tunteita kokeneista pojista) (Liite 3.).

Satakunnan 19 kunnasta kahdeksan kunnan oppilaiden vastauksista ilmeni, että kaikki ainakin kerran viikossa koulukiusatut tytöt olivat kokeneet usein alakuloisuutta, masentuneisuutta tai toivotonta mielialaa kuluneen kuukauden aikana. Näistä kahdeksasta kunnasta kahden kunnan oppilaiden vastauksista ilmeni, että myös kaikki koulukiusatut pojat kokivat usein alakuloisuutta, masentuneisuutta tai toivotonta mielialaa kuluneen kuukauden aikana. Kuitenkin neljän kunnan vastauksissa ilmeni, että kaikki ainakin kerran viikossa koulukiusatut tytöt (kahdessa kunnassa) tai pojat (kahdessa kunnassa) eivät tunteneet itseään usein kuluneen kuukauden aikana alakuloiseksi, masentuneeksi tai he eivät tunteneet toivotonta mielialaa.

6.2.3 Koulunkäynnistä pitäminen

Kolmanneksi merkittävämpänä tekijänä nousi kysymys koskien koulunkäynnistä pitämisestä tällä hetkellä. Vastausvaihtoehdot olivat hyvin paljon, melko paljon, melko vähän ja en lainkaan. Oppilaiden vastaukset oli jaettu niin, että hyvin paljon ja melko paljon vastanneet oli yhdistetty sekä melko vähän ja en lainkaan vastanneet oli yhdistetty.

Koulunkäynnistä pitivät melko vähän tai ei lainkaan (N= 3902) 40 prosenttia kaikista oppilaista (1572 oppilasta). Koulukiusatuista oppilaista (n=321) 62 prosenttia (200 koulukiusattua) ilmoitti pitävänsä koulunkäynnistä melko vähän tai ei lainkaan. Muista kun koulukiusatuista (n=3581) vastanneista 38 prosenttia (1372 oppilasta) piti koulunkäynnistä melko vähän tai ei lainkaan (Kuvio 3.). Verratessa koulukiusattujen ja muiden oppilaiden vastausten prosenttimääriä prosenttilukutestillä saatiin testisuureksi 8,41 ja p-arvo oli 0,0 eli tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä (Liite 1.).

	<i>Koulukiu- satut</i>	<i>Muut oppilaat</i>	<i>Yht.</i>
Hyvin paljon/melko paljon	121	2209	2330
Melko vähän/ei lainkaan	200	1372	1572
Yht.	321	3581	3902

Kuvio 3. Koulunkäynnistä pitäminen koulukiusattujen ja muiden oppilaiden keskuudessa

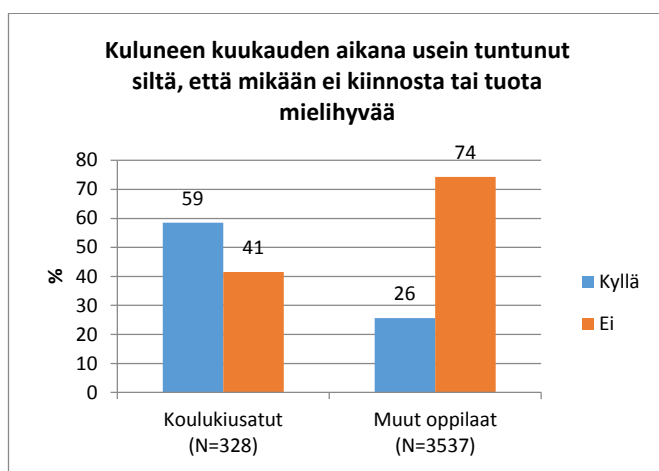
Koulukiusatut pojat pitivät koulunkäynnistä vähemmän kuin koulukiusatut tytöt. Kouluterveyskyselyyn vastanneista koulukiusatuista pojista (n=169) 68 prosenttia (115 koulukiusattua poikaa eli 12% vastanneista samaa mieltä olevista pojista) ja koulukiusatuista tytöistä (n=152) 56 prosenttia (85 koulukiusattua tyttöä eli 14% vastanneista samaa mieltä olevista tytöistä) pitivät koulunkäynnistä melko vähän tai ei lainkaan (Liite 3.).

Satakunnan 19 kunnasta kahdessa kunnassa yksikään koulukiusatuista ei ilmoittanut pitävänsä koulunkäynnistä hyvin paljon tai melko paljon. Tämän lisäksi kolmen kunnan oppilaiden vastauksista ilmeni, että kaikki koulukiusatut tytöt pitivät koulunkäynnistä melko vähän tai ei lainkaan. Yhdessä kunnassa kaikki koulukiusatut pojat ilmoittivat vastauksissaan pitävänsä koulunkäynnistä melko vähän tai ei lainkaan. Kahdessa kunnassa kaikki koulukiusatut tytöt ja yhdessä kunnassa kaikki koulukiusatut pojat ilmoittivat vastauksissaan pitävänsä koulunkäynnistä hyvin paljon tai melko paljon.

6.2.4 Mikään ei kiinnosta tai tuota mielihyvää

Kouluterveyskyselyn vastauksissa neljänneksi merkittävämmäksi tekijäksi nousi 8. ja 9. luokkalaisten kiinnostuksen ja mielihyvän kokemista. Nuorilta kysyttiin ovatko he kuluneen kuukauden aikana usein tunteneet, ettei mikään kiinnosta tai tuota mielihyvää. Vastausvaihtoehtoina olivat kyllä tai ei.

Kaikista 3865 kyselyyn vastanneista oppilaasta 28 prosenttia (1572 oppilasta) ilmoitti vastauksissaan, ettei ole kuluneen kuukauden aikana usein tuntenut kiinnostusta tai mielihyvää. Koulukiusatuista (n=328) vastanneista 59 prosenttia (192 oppilasta) koki, ettei mikään kiinnosta tai tuota mielihyvää. Muista oppilaista, kuin koulukiusatuista (n=3537) vastanneista 26 prosenttia (908 oppilasta) ei kokenut kiinnostusta tai mikään ei tuottaneen mielihyvää (Kuvio 4.). Verratessa koulukiusattujen ja muiden oppilaiden vastausten prosenttimääriä prosenttilukutestillä saatiin testisuureeksi 12,63 ja p-arvo oli 0,0 eli tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä (Liite 1.).

	<i>Koulukiu- satut</i>	<i>Muut oppilaat</i>	<i>Yht.</i>
Kyllä	192	908	1100
Ei	136	2629	2765
Yht.	328	3537	3865

Kuvio 4. Kiinnostumisen ja mielihyvän kokeminen koulukiusatuilla ja muilla oppilailta

Vastanneista koulukiusatuista tytöistä (n=162) 74 prosenttia (119 koulukiusattua tyttöä eli 18% vastanneista samalla tavalla kokevista tytöistä) ja vastanneista koulukiu-

satuista pojista (n=166) 44 prosenttia (73 oppilasta eli 17% vastanneista samalla tavalla kokevista pojista) ei kokenut usein kiinnostusta mihinkään tai mikään ei tuottanut heille mielihyvää (Liite 3.).

Vastauksissa ilmeni, että 19 kunnasta kolmessa kunnassa kukaan koulukiusattu ei vastannut kysymykseen kyllä, eli kaikki koulukiusatut olivat kokeneet kiinnostusta ja mielihyvää (kahdessa kunnassa tytöt ja yhdessä kunnassa pojat). Kahden kunnan vastauksista ilmeni, että kaikki koulukiusatuista kokivat viimeisen kuukauden aikana usein, ettei mikään kiinnosta tai tuota mielihyvää. Tämän lisäksi neljän kunnan vastauksista ilmeni, että kaikki koulukiusatut tytöt kokivat usein, ettei mikään kiinnostanut tai tuottanut mielihyvää viimeisen kuukauden aikana.

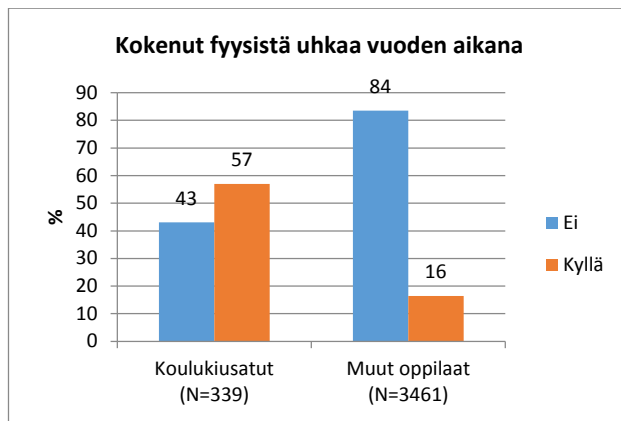
6.2.5 Fyysisen uhan kokeminen

Viidenneksi yleisimmäksi tekijäksi kouluterveyskyselyssä nousi koulukiusattujen keskuudessa indikaattori koskien fyysisen uhan kokemista viimeisen vuoden aikana. Kysymykseen ”Onko sinulle viimeisen 12 kuukauden aikana tehty seuraavia asioita?”

1. Varastettu tai yritetty varastaa jotain käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla sillä
2. Uhattu vahingoittaa fyysisesti
3. Käyty fyysisesti kimppuusi kuten lyöty, potkittu tai käytetty jotain asetta

Vastausvaihtoehtoina kaikkiin kohtiin oli kyllä tai ei. Kyllä vastauksesta sai yhden pisteen. Indikaattoriin valittiin niiden koulukiusattujen vastaukset, jotka saivat 1-3 pistettä.

Kysymykseen vastasi yhteensä 3800 oppilasta, joista 20 prosenttia vastanneista (762 oppilasta) oli kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana. Koulukiusatuista 57 prosenttia (193 oppilasta) oli kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana (n= 339). Muista oppilaista, kuin koulukiusatuista vastanneista (n=3461) 16 prosenttia (569 oppilasta) oli kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana (Kuvio 5.). Verratessa koulukiusattujen ja muiden oppilaiden vastausten prosenttimääriä prosenttilukutestillä saatiin testisuureeksi 18,13 ja p-arvo oli 0,0 eli tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä (Liite 1.).

	<i>Koulukiu- satut</i>	<i>Muut oppilaat</i>	<i>Yht.</i>
Ei	146	2892	3038
Kyllä	193	569	762
Yht.	339	3461	3800

Kuvio 5. Fyysisen uhan kokeminen vuoden aikana koulukiusattujen ja muiden oppilaiden keskuudessa

Koulukiusatuista tytöistä (n=176) 51 prosenttia oli kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana (89 koulukiusattua tyttöä eli 31% vastanneista fyysistä uhkaa kokeneista tytöistä). Koulukiusatuista pojista (n=163) fyysistä uhkaa oli kokenut 64 prosenttia vuoden aikana (104 koulukiusattua poikaa eli 22% vastanneista fyysistä uhkaa kokeneista pojista) (Liite 3.).

Satakunnan 19 kunnasta yhdessä kunnassa kaikki koulukiusatut olivat kokeneet fyysistä uhkaa. Tämän lisäksi fyysistä uhkaa oli kokenut kahdessa kunnassa kaikki koulukiusatut tytöt ja kolmessa kunnassa kaikki koulukiusatut pojat. Viidessä kunnassa kukaan koulukiusatuista tytöistä tai pojista ei ollut kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana (kolmessa kunnassa tytöt ja kahdessa kunnassa pojat).

6.3 Koulukiusaamista selittävät tekijät koulukiusaajilla

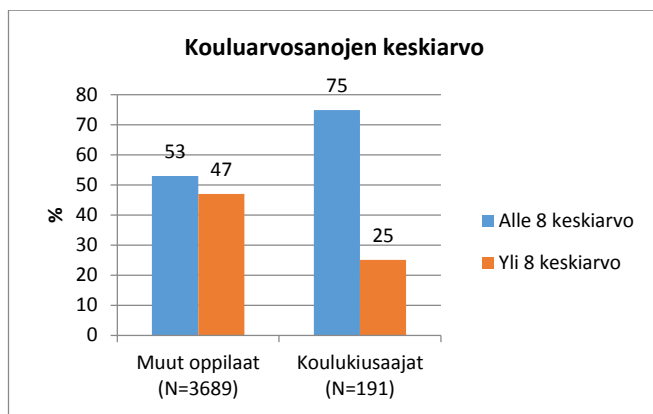
Kouluterveyskyselyn vastauksissa oli eritelty vähintään kerran viikossa koulukiusaajien vastaukset. Kouluterveyskyselyssä oli huomattavissa vähintään kerran viikossa koulukiusaajille yhdistäviä tekijöitä. Yhdistettävät tekijät muodostettiin koulukiusaa-

jien vastauksista niin, että merkittävimmit nousivat ne tekijät, jotka olivat prosentuaalisesti saaneet eniten vastauksia koulukiusaajien keskuudessa. (Liite 2.) Kyselyyn vastanneiden koulukiusaajien merkittävimpiä yhdistäviä tekijöitä olivat: kouluarvosanojen keskiarvo oli alle kahdeksan, koulunkäynnistä pitäminen melko vähän tai ei lainkaan, painoa ei koettu sopivaksi, puolen vuoden aikana oli ollut päänsärkyä vähintään viikoittain ja koulukiusaajat kokivat koulun työilmapiirissä ongelmia.

6.3.1 Kouluarvosanojen keskiarvo

Merkittävämmäksi tekijäksi vähintään kerran viikossa koulukiusaajien keskuudessa nousi alle kahdeksan koulusanojen keskiarvo. Tutkimukseen vastanneet ryhmiteltiin yli ja alle kahdeksan keskiarvon saaneisiin.

Suurimmalla osalla vastanneista koulukiusaajista 75 prosentilla (143 oppilaalla) oli alle kahdeksan keskiarvo ($n=191$). Muista kun koulukiusaaja vastanneista ($n=3689$) 53 prosentilla (1953 koulukiusaajalla) oli alle kahdeksan keskiarvo (Kuvio 6.). Verrattessa koulukiusaajia ja muiden oppilaiden vastausten prosenttimääriä prosenttilukutestillä saatiin testisuureeksi 5,95 ja p-arvo oli 0,0 eli tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä (Liite 2.).

	<i>Muut oppilaat</i>	<i>Koulukiusaajat</i>	<i>Yht.</i>
Alle 8 keskiarvo	1953	143	2096
Yli 8 keskiarvo	1736	48	1784
Yht.	3689	191	3880

Kuvio 6. Kouluarvosanojen keskiarvon jakautuminen koulukiusattujen ja muiden oppilaiden keskuudessa

Koulukiusaaja tytöistä (n=26) 17 oppilaalla oli alle kahdeksan keskiarvo (65% koulukiusaaja tytöistä eli 2% kaikista vastanneista tytöistä, joilla oli alle kahdeksan keskiarvo). Koulukiusaaja pojista (n=165) 76 prosentilla oli alle kahdeksan keskiarvo (126 koulukiusaaja pojalla eli 10% kaikista vastanneista pojista, joilla oli alle kahdeksan keskiarvo) (Liite 3.).

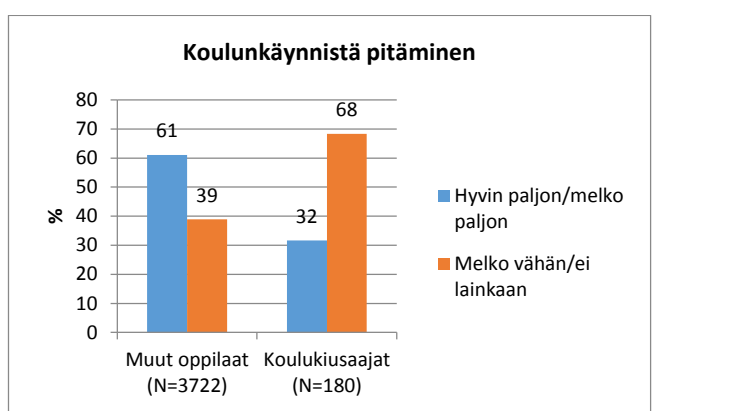
Vastauksista ilmeni, että Satakunnan 19 kunnasta neljän kunnan kohdalla kenelläkään koulukiusaaja pojalla ja kahden kunnan kohdalla kenelläkään koulukiusaaja tytöllä ei ollut yli kahdeksan keskiarvoa. Lisäksi vastauksista ilmeni, että kahdessa kunnassa kaikilla koulukiusaaja tytöillä oli yli kahdeksan keskiarvo. Muissa kunnissa koulukiusaajat saivat sekä yli, että alle kahdeksan keskiarvoja.

6.3.2 Koulunkäynnistä pitäminen

Toiseksi yleisemmäksi tekijäksi kouluterveyskyselyssä nousi ainakin kerran viikossa koulukiusaajilla vastaukset koskien koulunkäynnistä pitämisestä. Vastausvaihtoehdot olivat hyvin paljon, melko paljon, melko vähän ja en lainkaan. Oppilaiden vastaukset

oli jaettu niin, että hyvin paljon ja melko paljon vastanneet oli yhdistetty sekä melko vähän ja en lainkaan pidä koulunkäynnistä vastaajat oli yhdistetty.

Koulukiusaajista 68 prosenttia (123 koulukiusaajaa) kaikista koulukiusaaja vastaajista (n=180) pitivät koulunkäynnistä melko vähän tai ei lainkaan. Muista kun koulukiusaaja vastanneista (n=3722) 39 prosenttia (1449 oppilasta) piti koulunkäynnistä melko vähän tai ei lainkaan (Kuvio 7.). Verratessa koulukiusaajia ja muiden oppilaiden vastausten prosenttimääriä prosenttilukutestillä saatiin testisuureksi 7,75 ja p-arvo oli 0,0 eli tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä (Liite 2.).

	<i>Muut oppilaat</i>	<i>Koulukiusaajat</i>	<i>Yht.</i>
Hyvin paljon/melko paljon	2273	57	2330
Melko vähän/ei lainkaan	1449	123	1572
Yht.	3722	180	3902

Kuvio 7. Koulunkäynnistä pitäminen koulukiusaajien ja muiden oppilaiden keskuudessa

Vastauksista ilmeni, että (n=157) 71 prosenttia koulukiusaaja pojista (112 koulukiusaaja poikaa eli 4% kaikista melko vähän tai ei lainkaan vastanneista pojista) piti koulunkäynnistä melko vähän tai ei lainkaan. Vastaavasti koulukiusaaja tytöistä (n=23) 11 oppilasta (48% koulukiusaaja tytöistä eli 2% kaikista vähän tai ei lainkaan vastanneista tytöistä) piti koulunkäynnistä melko vähän tai ei lainkaan (Liite 3.).

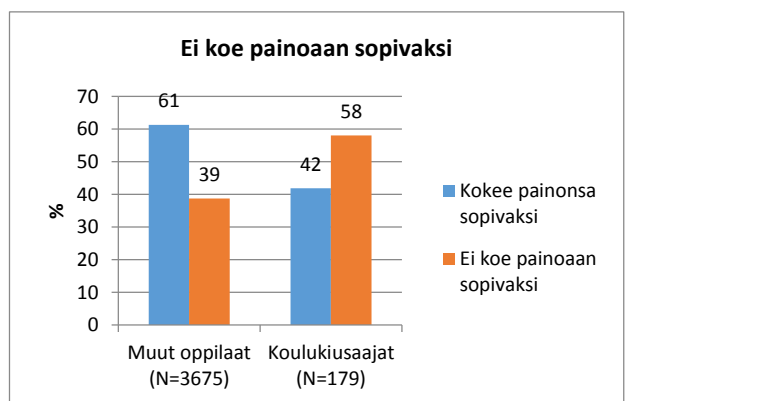
Satakunnan 19 kunnan oppilaiden vastauksista ilmeni, että enemmistö pojista piti koulunkäynnistä vähemmän kuin tytöt. Neljän kunnan oppilaiden vastauksista ilmeni, että kaikki koulukiusaaja pojat pitivät koulun käynnistä melko vähän tai ei lainkaan. Yhden

kunnan vastauksista ilmeni, että kaikki koulukiusaaja tytöt pitivät koulunkäynnistä melko vähän tai ei lainkaan.

6.3.3 Oman painon kokeminen epäsovivaksi

Kolmanneksi merkittävimpänä tekijänä nousi esille, vähintään kerran viikossa koulukiusaavien keskuudessa, kysymys millaiseksi oppilaat kokevat oman painonsa. Vastausvaihtoehdot olivat selvästi ylipainoinen, hieman ylipainoinen, sopivan painoinen ja hieman tai selvästi alipainoinen. Indikaattoriin valittiin niiden oppilaiden vastaukset, jotka olivat vastanneet selvästi ylipainoinen, hieman ylipainoinen ja hieman tai selvästi alipainoinen.

Vastanneista oppilaista (N=3854) 40 prosenttia (1527 oppilasta) ei pitänyt omaa painoansa sopivana. Koulukiusaaja vastanneista (n=179) 58 prosenttia (104 koulukiusaajaa) ei kokenut omaa painoaan sopivaksi. Muista kun koulukiusaaja vastanneista (n=3675) 39 prosenttia (1423 oppilasta) ei pitänyt omaa painoaan sopivana (Kuvio 8.). Verratessa koulukiusaajia ja muiden oppilaiden vastausten prosenttimääriä prosenttilukutestillä saatiin testisuureksi 5,07 ja p-arvo oli 0,0 eli tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä. (Liite 2.).

	<i>Muut oppilaat</i>	<i>Koulukiusaajat</i>	<i>Yht.</i>
Kokee painonsa sopivaksi	2252	75	2327
Ei koe painoaan sopivaksi	1423	104	1527
Yht.	3675	179	3854

Kuvio 8. Oman painon kokeminen koulukiusaajien ja muiden oppilaiden keskuudessa

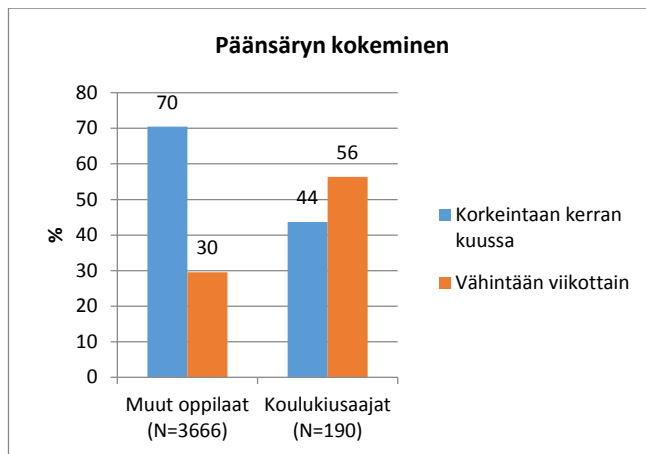
Koulukiusaaja tytöistä (n=20) kolme koki painonsa sopivaksi, loput 17 vastaajaa (85% koulukiusaaja tytöistä) eivät olleet tyytyväisiä omaan painoonsa (2% kaikista vastanneista tytöistä, jotka eivät pitäneet painoaan sopivana). Koulukiusaaja pojista (n=159) 55 prosenttia ei ollut tyytyväinen omaan painoonsa (87 koulukiusaaja poikaa eli 13% kaikista vastanneista pojista, jotka eivät olleet tyytyväisiä omaan painoonsa) (Liite 3.).

Kouluterveyskyselyn vastauksista ilmeni, että Satakunnan kunnista kahdessa kunnassa kaikki koulukiusaaja tytöt ja yhdessä kunnassa kaikki koulukiusaaja pojat eivät kokee omaa painonsa sopivana. Yhden kunnan kouluterveyskyselyn vastauksista ilmeni, että kaikki koulukiusaajat kokivat oman painonsa sopivana. Tämän lisäksi yhdessä kunnassa kaikki koulukiusaaja pojat kokivat oman painonsa sopivana.

6.3.4 Päänsäryn kokeminen

Neljänneksi yleisimpinä tekijänä kerran viikossa koulukiusaamiseen osallistuneiden vastauksissa nousi päänsäryn esiintyminen vähintään viikoittain puolen vuoden aikana. Kouluterveyskyselyssä kysyttiin oireiden esiintymistä ja sitä, kuinka usein ne esiintyvät. Yksi oire oli päänsärky. Vastausvaihtoehtoina olivat harvoin tai ei ollenkaan, noin kerran kuussa, noin kerran viikossa ja lähes joka päivä. Harvoin tai ei ollenkaan sekä noin kerran kuussa vastanneiden vastaukset oli yhdistetty ja noin kerran viikossa sekä lähes joka päivä vastanneiden vastaukset oli yhdistetty.

Päänsärkyä kokivat vähintään viikoittain kaikista vastanneista 31 prosenttia (1190 oppilasta) (N=3856). Vähintään viikoittain päänsärkyä kokivat koulukiusaajista 56 prosenttia (107 koulukiusaajaa) kaikista koulukiusaamiseen vähintään kerran viikossa osallistuneista (n=190). Muista vastanneista (n=3666), kuin koulukiusaaja vastanneista 30 prosenttia (1083 oppilasta) koki päänsärkyä vähintään viikoittain (Kuvio 9.). Verratessa koulukiusaajia ja muiden oppilaiden vastausten prosenttimääriä prosenttilukutestillä saatiin testisuureksi 7,54 ja p-arvo oli 0,0 eli tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä (Liite 2.).

	<i>Muut oppilaat</i>	<i>Koulukiusaajat</i>	<i>Yht.</i>
Korkeintaan kerran kuussa	2583	83	2666
Vähintään viikottain	1083	107	1190
Yht.	3666	190	3856

Kuvio 9. Päänsärlyn kokeminen koulukiusaajien ja muiden oppilaiden keskuudessa

Koulukiusaamiseen osallistuneista tytöistä 15 oppilaalla kaikista koulukiusaaja tytöistä (n=25) esiintyi päänsärkyä vähintään viikoittain (63% koulukiusaaja tytöistä eli 2% kaikista vastanneista tytöistä, jotka kokivat päänsärkyä vähintään viikoittain). Koulukiusaaja pojista (n=166) päänsärkyä kokivat vähintään viikoittain 55 prosenttia kaikista koulukiusaaja pojista (92 koulukiusaaja poikaa eli 20% kaikista vastanneista pojista, jotka kokivat päänsärkyä vähintään viikoittain) (Liite 3.).

Satakunnan 19 kunnasta yhden kunnan oppilaiden vastauksista ilmeni, että kaikki koulukiusaaja tytöt kokivat harvemmin päänsärkyä kuin vähintään viikoittain, kuitenkin saman kunnan vastauksissa ilmeni, että kaikki koulukiusaaja pojat kokivat päänsärkyä vähintään viikoittain. Tämän lisäksi vastauksista ilmeni, että kahden kunnan koulukiusaaja tytöt ja kahden kunnan koulukiusaaja pojat kokivat harvemmin päänsärkyä kuin vähintään viikoittain. Kahden kunnan vastauksista ilmeni, että kaikki koulukiusaaja tytöt kokivat päänsärkyä vähintään viikoittain.

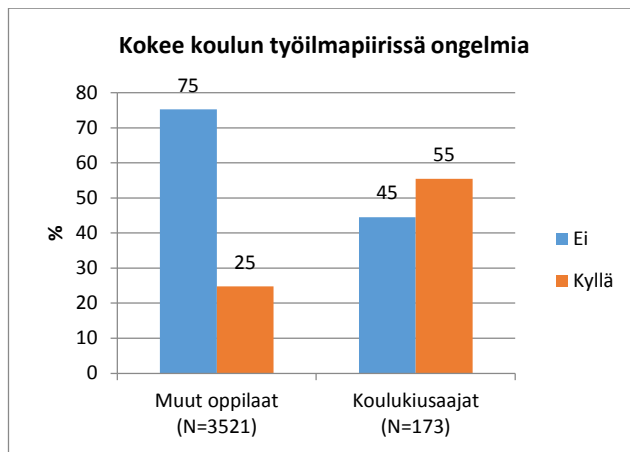
6.3.5 Koulun työilmapiirin ongelmat

Viidenneksi yleisemmäksi tekijäksi kouluterveyskyselyyn vastanneiden ainakin kerän viikossa koulukiusaavien keskuudessa nousivat koulun työilmapiirin ongelmat. THL on kerännyt indikaattorin, johon on valikoitu monen eri väittämän pohjalta ne vastaajat, jonka katsotaan kokevan koulun työilmapiirin ongelmia. Kaikkiin näihin väittämiin oli valittavissa vastausvaihtoehdot: täysin samaa mieltä, eri mieltä ja täysin eri mieltä. Pisteitä jaettiin 1-3 jokaisesta vastauksesta. Pisteitä oli jaettu sen mukaan, että eniten pisteitä sai se vastausvaihtoehto, joka sopi parhaiten koulun työilmapiirissä ongelmia kokevan vastaukseksi. Indikaattoriin valittiin niiden oppilaiden vastaukset, jotka saivat 10- 27 pistettä.

Indikaattori muodostui näiden väittämien pohjalta:

1. Opettajani odottavat minulta liikaa koulussa
2. Opettajat kohtelevat meitä oppilaita oikeudenmukaisesti
3. Luokkani/ryhmäni oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä
4. Luokassani/ryhmässäni on hyvä työrauha
5. Haittaavatko seuraavat seikat työskentelyäsi?
 - Työympäristön rauhattomuus
 - Kiireisyys
6. Miten koulunkäyntisi sujuu? Onko sinulla vaikeuksia seuraavissa asioissa?
 - Työskentely ryhmissä
 - Koulukavereiden kanssa toimeentuleminen
 - Opettajien kanssa toimeentuleminen

Kaikista vastanneista 26 prosenttia (968 oppilasta) kokivat koulun työilmapiirissä ongelmia (N=3694). Koulukiusaaja vastanneista (n=173) 55 prosenttia (96 koulukiusaajaa) kokivat koulun työilmapiirissä ongelmia. Muista kun koulukiusaaja vastanneista (n=3521) 25 prosenttia (872 oppilasta) koki koulun työilmapiirissä ongelmia. (Kuvio 10.) Verratessa koulukiusaajia ja muiden oppilaiden vastausten prosenttimääriä prosenttilukutestillä saatiin testisuureeksi 8,74 ja p-arvo oli 0,0 eli tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä (Liite 2.).

	<i>Muut oppilaat</i>	<i>Koulukiusaajat</i>	<i>Yht.</i>
Ei	2649	77	2726
Kyllä	872	96	968
Yht.	3521	173	3694

Kuvio 10. Koulutyöilmapiirissä ongelmien kokeminen koulukiusaajien ja muiden oppilaiden keskuudessa

Koulukiusaaja (n=25) tytöistä 22 oppilasta koki koulun työilmapiirissä olevan ongelmia (88% koulukiusaaja tytöistä eli 5% kaikista vastanneista tytöistä, jotka kokivat koulun työilmapiirissä ongelmia). Koulukiusaaja vastanneista pojista (n=148) 50 prosenttia koki koulun työilmapiirissä olevan ongelmia (74 koulukiusaaja poikaa eli 15% kaikista vastanneista pojista, jotka kokivat koulun työilmapiirissä ongelmia) (Liite 3.).

Satakunnan kuntien oppilaiden vastauksissa ilmeni, että neljässä kunnassa kaikki koulukiusaaja tytöt ja yhdessä kunnassa kaikki koulukiusaaja pojat kokivat koulun työilmapiirissä ongelmia. Kahdessa kunnassa kaikkien poikapuolisten koulukiusaajien vastauksista ilmeni, ettei heistä kukaan kokenut koulun työilmapiirissä ongelmia. Lisäksi vastauksista ilmeni, että yhden kunnan kohdalla kaikki koulukiusaaja tytöt kokivat ongelmia koulun työilmapiirissä, eikä kukaan koulukiusaaja pojista kokenut ongelmia koulun työilmapiirissä tässä kunnassa.

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu

Koulukiusaaminen on laaja ongelma, jota aiheuttavat useat eri tekijät. Koulukiusaaminen johtaa monenlaisiin ongelmiin, kuten erilaisiin mielenterveysongelmiin. Koulu-terveyskyselyn tulokset kertovat, että Satakunnassa esiintyy paljon kiusaamista ja monet oppilaat joutuvat kohtaamaan kiusaamista jopa viikoittain. Oppilaita, jotka kohtaavat kiusaamista useita kertoja viikossa on selkeästi vähemmän kuin niitä oppilaita, jotka kohtaavat kiusaamista harvemmin tai ei ollenkaan. Jokainen kiusaamistilanne on liikaa, aiheuttaen ongelmia nyt ja tulevaisuudessa niin kiusatuille kuin kiusaajillekin. Tulosten mukaan pojat kiusaavat selkeästi enemmän kuin tytöt. Pojat ovat useammin myös kiusaamisen kohteena. Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että pojat kiusaavat ja ovat useammin kiusaamisen kohteina kuin tytöt (Haapasalo 2008, 41). Tyttöjen kiusaamista on kouluympäristössä aikuisten haasteellista havaita, koska tytöt kiusaavat epäsuoremmin kuin pojat. Poikien kiusaamisesta jää herkemmin mahdollisia fyysisiä jälkiä, kuin taas tyttöjen kiusaamisesta jäljet ovat usein henkisiä. Tyttöjen epäsuora kiusaamistapa saattaa osittain vaikuttaa opinnäytetyön tuloksiin. (Haapasalo 2007, 11 & Salmivalli 1998, 44-45.)

Tuloksista selvisi, että suurimpaan osaan (68 %) koulukiusaamistapauksista aikuinen ei ole puuttunut koulun toimesta vuonna 2013. Tulos ei ole muuttunut vuoden 2011 kouluterveyskyselystä, jolloin oppilaiden mukaan 68 prosentin koulukiusaamistapauksiin ei puututtu koulun aikuisen toimesta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2013.) Hamarus (2008, 89-91) on kirjoissaan pohtinut miksi kiusaamiseen ei puututa. Kiusaamisen huomaamiseen ja puutumiseen vaikeutta lisää, että kiusaamisesta ei kerrota aikuiselle pelkojen ja kiusaamisesta aiheutuvan häpeän vuoksi. Aikuisten osamattomuus ja uskaltamattomuus sekä omat ajatukset kiusaamisesta, ohjaavat heidän tapansa puuttua koulukiusaamiseen. Lisäksi tutkimustulosta selittää osittain se, että tyttöjen kiusaamiseen on hankalampaa huomata ja puuttua epäsuoran kiusaamistavan vuoksi. (Haapasalo 2008, 11.)

Koulukiusaamiseen vaikuttavat tekijät koulukiusatuilla

Tutkimustuloksina *merkittävimpanä tekijänä* koulukiusaamiseen koulukiusatuilla nousi kouluarvosanojen keskiarvo. 73 prosentilla koulukiusatuista on alle kahdeksan kouluarvosanojen keskiarvo. Prosenttilukutestin mukaan tutkimustulosta voidaan pitää tilastollisesti erittäin merkittävänä tekijänä. Tulosten mukaan kouluarvosanojen keskiarvo on todennäköisemmin alle kahdeksan koulukiusattujen keskuudessa, kuin niiden oppilaiden keskuudessa, jotka eivät ole koulukiusattuja. Kiusaamisen uhreina olivat henkilöt, jotka eivät pärjänneet koulussa tai heidän keskiarvonsa oli kärsinyt koulukiusaamisen vuoksi. Hamarus (2006, 61, 92) oli saanut omissa tutkimustuloksissaan vastaavia tuloksia. Heikko koulumenestys on riskitekijä koulukiusaamiselle, niissä yhteisöissä missä arvostetaan hyvää koulumenestystä. Koulukiusaamisen on todettu myös laskevan koulumotivaatiota, mikä vaikuttaa koulumenestykseen. Jos oppilas pärjää muita paremmin koulussa, häntä voidaan nimitellä ”hikeksi” tai ”hikariksi”. Pelko joutua hyvien arvosanojen vuoksi koulukiusatuksi laskee opiskelumotivaatiota koko kouluyhteisössä (Hamarus 2006, 214). Koivisto (2007, 34) oli tutkimuksessaan saanut myös tulokseksi, että koulukiusaaminen heikentää koulumenestystä.

Tuloksissa *toiseksi merkittävämpänä tekijänä* koulukiusattujen keskuudessa nousi, että koulukiusattuja oli usein vaivannut kuukauden aikana alakuloinen, masentunut tai toivoton mieliala. 63 prosenttia kaikista koulukiusatuista koki kuukauden aikana usein alakuloista, masentuneisuutta tai toivotonta mielialaa. Prosenttilukutestin mukaan tutkimuksen tulosta voidaan pitää tilastollisesti erittäin merkittävänä, kun verrattiin kiusattuja kaikkiin muihin oppilaisiin. Vertaillessa Satakunnan kuntia oli huomattavaa, että tytöt kokivat useammin alakuloisuutta, masentuneisuutta ja toivotonta mielialaa. Luukkosen (2010) väitöskirjan tutkimus tukee kiusattujen riskiä kokea enemmän alakuloisuutta, masentuneisuutta ja toivotonta mielialaa, kuin muut oppilaat. Salmivallin tutkimukset tukevat myös tätä tulosta. Erilaisissa tutkimuksissa on kiistelty, että valikoituvatko masentuneet kiusaamisen uhreiksi vai onko masentuneisuus kiusaamisen seuraus. Tutkimusten valossa on päädytty, että masennus on yksi kiusaamisesta aiheutuva seuraus. (Salmivalli 2010, 27-28.)

Koulukiusatuilla *kolmanneksi merkittävimpanä tekijänä* tuloksissa nousi, että koulunkäynnistä ei pidetä. Prosenttilukutestin mukaan tulosta voidaan pitää tilastollisesti erittäin merkittävänä, kun koulukiusattuja verrataan kaikkiin muihin oppilaisiin. 62 prosenttia kaikista koulukiusatuista piti koulunkäynnistä melko vähän tai ei lainkaan. Koulukiusattujen keskuudessa koulun käynnistä pitäminen oli vähäisempää poikien keskuudessa. Kuntatasolla vertaillessa Satakunnan kuntia, kuusi kuntaa nousi vastauksissa esille, koska näissä kunnissa kaikki koulukiusatut tytöt tai pojat eivät pitäneet koulunkäynnistä. Koulunkäynnistä pitäminen oli kuitenkin vähäisempää poikien kohdalla lähes jokaisessa Satakunnan kunnassa. Aikaisemmissa tutkimuksissa on osoitettu, että koulukiusaamisella on vaikutusta kouluviihtyvyyteen. Koulukiusaamisen on todettu vaikuttavan kiusatun kouluviihtyvyyteen tunnetasolla (Hamarus 2006, 114). Koulukiusatulle jää koulussa kiusaamisesta traumaattiset muistot, joten koulukiusattu saattaa vihata koulua ja koulunkäyntiä koko loppu elämänsä. (EMDR:n www-sivut 2016.)

Neljänneksi merkittävämpänä tekijänä koulukiusatuilla nousi, että kuluneen kuukauden aikana koulukiusatut kokivat, ettei mikään kiinnostusta tai tuota mielihyvää. Prosenttitestin mukaan tämä tulos on erittäin merkittävänä, kun verrataan koulukiusattuja kaikkiin muihin oppilaisiin. Koulukiusatuista 59 prosenttia koki kuluneen kuukauden aikana usein, ettei mikään kiinnostusta tai tuota mielihyvää. Kuntatasolla vertaillessa yleisempää oli, että koulukiusatut tytöt eivät kokeneet kiinnostusta tai mikään tuottavan mielihyvää. Terveiden kannalta on tärkeää, että kaikki kokevat mielihyvää ja kaikilla olisi mielenkiinnon kohteita. Masennusta lisää koulukiusaaminen ja masentuneisuutta lisää mielihyvän kokemusten puute. Hamaruksen (2006, 110-111) tutkimus osittain tukee tutkimustulosta. Hamarus nostaa esille, että kiusaamisen uhriksi valitaan henkilö, joka ei koe kiinnostusta yhteisössä hyväksytyistä kiinnostuksen kohteista. Jos henkilö ei koe kiinnostusta tai koe kiinnostusta samoihin asioihin kun muut yhteisön jäsenet, on hänellä suurempi riski joutua kiusatuksi.

Tuloksissa *viidenneksi merkittävämpänä tekijänä* nousi koulukiusattujen keskuudessa fyysisen uhan kokeminen. Prosenttitestin mukaan tämä tulos on tilastollisesti erittäin merkittävänä, kun verrataan koulukiusattuja kaikkiin muihin oppilaisiin. Koulukiusatuista 57 prosenttia oli kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana. Satakunnan kuntakoh-

taisia tuloksia vertaillen on huomattavaa, että pojat kokivat fyysistä väkivaltaa enemmän kuin tytöt. Neljässä Satakunnan kunnassa kaikki koulukiusatut pojat olivat kokeneet fyysistä väkivaltaa. Hamaruksen (2008, 53-55) mukaan poikien koulukiusaamisessa tapahtuu paljon enemmän fyysistä koskemista, kuin tyttöjen keskuudessa. Tämä on selittävä tekijä, miksi poikien keskuudessa tapahtuu enemmän fyysistä väkivaltaa ja sen uhkailua, kuin tyttöjen keskuudessa. Fyysisellä väkivallan uhkailullakin on jo vakavia seurauksia. Uhkailu herättää pelkoa koko yhteisössä, mikä johtaa siihen, että kiusatun puolelle ei uskalleta asettua, koska pelätään, että itse joutuu fyysisen väkivallan uhriksi. Fyysinen väkivalta jättää henkilöön aina jäljen, mikä voi johtaa vakaviin terveydellisesti haitallisiin seuraamuksiin.

Koulukiusaamiseen vaikuttavat tekijät koulukiusaajilla

Tutkimustuloksista *merkittävimpana tekijänä* koulukiusaamiseen koulukiusaajilla nousi kouluarvosanojen keskiarvo. 75 prosentilla koulukiusaajista oli alle kahdeksan kouluarvosanojen keskiarvo. Prosenttilukutestin mukaan tutkimus tulosta voidaan pitää tilastollisesti erittäin merkittävänä tekijänä. Tuloksien mukaan kouluarvosanojen keskiarvo on todennäköisemmin alle kahdeksan koulukiusaajien keskuudessa, kuin niiden oppilaiden keskuudessa, jotka eivät ole koulukiusaajia. Hamaruksen (2006, 126) tutkimuksen mukaan hyvää koulumenestystä arvostetaan yleisesti, mutta yhteisössä ei hyväksytä sen liiallista esille nostamista. Aikaisempia tutkimuksia siitä, miksi koulukiusaajat saavat keskimäärin huonompia numeroita ei ole.

Tuloksissa *toiseksi merkittävimpana tekijänä* koulukiusaajien keskuudessa nousi, että koulunkäynnistä ei pidetä. Prosenttilukutestin mukaan tulosta voidaan pitää tilastollisesti erittäin merkittävänä, kun koulukiusaajia verrataan kaikkiin muihin oppilaisiin. Suurin osa koulukiusaajista 68 prosenttia piti koulunkäynnistä melko vähän tai ei lainkaan. Koulukiusaajien koulunkäynnistä pitäminen oli vähäisempää poikien keskuudessa. Kuntatasolla vertaillen Satakunnan kuntia, viisi kuntaa nousi esille sen vuoksi, että näissä kunnissa kukaan koulukiusaaja tyttö tai poika ei pitänyt koulunkäynnistä. Kohdennettua tutkimusta ei ole tehty koulukiusaajien kouluviihtyvyydestä. Koulukiusaajat saattavat olla oppilaita, jotka eivät menesty koulussa tai koe kiinnostusta ja motivaatiota koulunkäyntiin, mikä vaikuttaa heidän koulussa viihtymiseen.

Kolmanneksi merkittävimpänä tekijänä koulukiusaajilla nousi, että he eivät olleet tyytyväisiä omaan painoonsa. Prosenttilukutestin mukaan tulosta voidaan pitää tilastollisesti erittäin merkittävänä, kun koulukiusaajia verrataan kaikkiin muihin oppilaisiin. Kaikista koulukiusaajista 58 prosenttia ei kokenut painoaan sopivana. Kuntatasolla vertaillen Satakunnan kuntia on huomattavaa, että suurin osa koulukiusaaja työistä ei koe omaa painoaan sopivaksi. Hamaruksen (2006) tutkimuksen mukaan ei viehättävä ulkonäkö ja ylipaino ovat asioita mitä yhteisössä ei yleisesti ihannoida. Nykyaikana nuorille on suuri merkitys siitä miltä näyttää muiden silmissä. yläkouluikäisillä on yleistä, että ihannoidaan laihuutta ja kauniita ihmisiä. Syntyy ulkonäköpaineita, koska koulua ajatellaan tietynlaisena näyttämönä, jossa tullaan arvostelluksi ja arvostellaan muita ulkonäön perusteella. (Inkinen 2010, 8-9, 11.) Koulukiusaajien on haasteellista hyväksyä yhteisöstä poikkeavia persoonia. Yhteisöstä poikkeavat, esimerkiksi ulkonäkönsä tai ylipainonsa vuoksi, valikoituvat muita helpommin koulukiusaamisen uhreiksi. (Ojansuu 2015, 11-12.) Kiusaajien oma pelko joutua kiusatuksi oman ulkonäön perusteella ja epävarmuus omasta ulkonäöstä mahdollisesti johdattaa kiusaajia kiusaamaan muita.

Neljänneksi merkittävimpänä tekijänä koulukiusaajilla nousi, että puolenvuoden aikana koulukiusaajat olivat kokeneet päänsärkyä vähintään viikoittain. Prosenttitestin mukaan tämä tulos on tilastollisesti erittäin merkittävänä, kun verrataan koulukiusaajia kaikkiin muihin oppilaisiin. Koulukiusaajista 56 prosenttia oli kokenut päänsärkyä vähintään viikoittain puolen vuoden ajan. Haapasalon (2007, 42) tutkimustulokset tukevat tätä saatua tulosta. Koulukiusaamisen on katsottu aiheuttavan psykosomaattisia oireita, kuten päänsärkyä. Hämäläisen (2012) mukaan monet nuoret kokevat päänsärkyä ja siihen voi olla monta selittävää tekijää. Selittäviä tekijöitä koulukiusaajalle päänsäryn kokemiseen voi olla väsymys, stressi, nälän kokeminen, tupakan poltto, päihtee, kuume, silmien taittovirhe, purentavika, huono ryhti tai lihasjännittyneisyys. Lisäksi päänsärkyä voi ilmetä, kun henkilö kokee henkistä painetta haasteellisissa tilanteissa.

Tuloksissa *viidenneksi merkittävämpänä tekijänä* nousi koulukiusaajien keskuudessa, että koulukiusaajat kokevat koulun työilmapiirissä ongelmia. Prosenttilukutestin mukaan tulosta voidaan pitää tilastollisesti erittäin merkittävänä, kun verrataan koulukiusaajia kaikkiin muihin oppilaisiin. Koulukiusaajista 55 prosenttia koki koulun työil-

mapiiirissä ongelmia. Useammin tytöt kokivat enemmän kouluntyöilmapiirissä ongelmia ja vertaillaessa Satakunnan vastauksia kuntatasolla, tulokset tukevat toisiaan. Hyvä työilmapiiri vahvistaa hyvinvointia, on voimavaralähde, sisältää positiivista vuorovaikutusta ja arvostaa työyhteisön erilaisia persoonia (Suomen mielenterveysseuran www-sivut 2016). Hamaruksen (2006, 61) tutkimustuloksen mukaan koulukiusaajat eivät arvosta erilaisuutta ja persoonia, jotka poikkeavat yhteisön normaalista käytännöstä. Koulukiusaajat voivat kokea näin työilmapiirin ongelmaksi, koska koulu sisältää monia erilaisia persoonia. Kiusaaja valitsee useimmiten uhrikseen muista yhteisön jäsenistä poikkeavan henkilön. Hyväksymällä kaikki omina itsenään, voidaan yhteisössä työilmapiiriä parantaa ja kiusaamistilanteilta välttyä.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan mittaustulosten toistettavuuden eli reliabeliuden sekä pätevyyden eli validiuden suhteen. Tutkimuksessa reliabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta, eli tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Muita kuvaavia kriteereitä ovat yleistettävyyys, kontrolloitavuus ja täsmällisyys. Tutkimuksessa validius tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä mitä on tarkoitus mitata. Validiteetti tarkoittaa pohjimmiltaan totuutta, virheettömyyttä ja vastaavuutta todellisuuden ja tehtyjen päätelmien välillä. (Hirsjärvi ym. 2014, 231- 233.) Reliabiliteetti jaetaan sisäiseen ja ulkoiseen reliabiliteettiin. Useampaan kertaan mittaamalla sama tilastoyksikkö voidaan todeta tutkimuksen sisäinen reliabiliteetti. Ulkoisella reliabiliteetilla tarkoitetaan, että muissa tutkimuksissa ja tilanteissa mittaukset ovat toistettavissa. Satunnaisvirheestä johtuu yleensä puutteellinen reliabiliteetti. Satunnaisvirheitä aiheuttavat otanta, sekä erilaiset mittaus- ja käsittelyvirheet. Otoksen koko vaikuttaa, kuinka sattumanvaraisia tuloksia saadaan. (Heikkilä 2008, 187.)

Validiteettia kuvataan sisäisellä ja ulkoisella validiteetilla. Mittaustulosten vastaavuutta teoriaosassa esiteltäviin käsitteisiin, kuvaa tutkimuksen sisäistä validiteettia. Ulkoisessa validiteetissa kuvataan, että miten muut tutkijat tulkitsevat tutkimuksen tulokset. Validiteettia heikentää systemaattinen virhe. Systemaattinen virhe ei vähene

otoskoon kasvaessa ja virheen suuruutta on hankala arvioida. Kato, joka aiheuttaa vääriä tuloksia, voi olla esimerkiksi systemaattinen virhe. Systemaattinen virhe syntyy aineiston keräämiseen liittyvistä tekijöistä. Usein valehtelu ja muistivirheet aiheuttavat satunnaisvirheitä heikentäen tutkimuksen reliabiliteettia, mutta valehtelu voi olla myös systemaattista kun asioita kaunistellaan tai vähätellään. (Heikkilä 2008, 186.)

Kouluterveyskysely on valtakunnallinen kysely, mikä toistetaan joka toinen vuosi, joten sitä pidetään luotettavana tutkimuksena. Kyselyyn vastaavat kaikki koulutunnilla paikalla olevat, jotka ovat antaneet suostumuksensa tutkimukseen osallistumisesta. Tutkimukseen osallistui Satakunnassa 3935 8. ja 9. luokkalista oppilasta. Korkea vastaamisprosentti lisää tutkimuksen luotettavuutta ja tutkimuksen tulokset voidaan näin ollen yleistää kaikkiin satakuntalaisiin 8. ja 9. luokkalaisiin oppilaisiin. Tutkimuksen luotettavuutta lisää, että kaikille opettajille annettiin samat ohjeet kyselyn suorittamisesta ja tutkimustilanne oli kaikille oppilaille samanlainen. Se, kuinka motivoituneita vastaajat ovat olleet kyselyyn ja kuinka rehellisesti he ovat vastanneet koulukiusaamista koskeviin kysymyksiin, vaikuttavat opinnäytetyön lopputulokseen. Lisäksi osa kyselyyn vastanneista oppilaista ei ollut vastannut kaikkiin kysymyksiin, mikä vääristää tutkimuksen lopputulosta. Kato tiettyjen kysymyksien kohdalla aiheuttaa, ettei ole tietoa onko tekijällä suurempaa vaikutusta koulukiusaajien ja koulukiusattujen keskuudessa. Kouluterveyskyselyyn oppilaat saavat vastata anonyymisti, mikä kannustaa heitä vastaamaan rehellisesti, etenkin kun kyselyssä mitataan oppilaiden kokemuksia henkilökohtaisista asioista.

Opinnäytetyön luotettavuutta lisää, että kouluterveyskysely on luotettava tapa kerätä tietoa nuorten terveydestä. Opinnäytetyö perustuu THL:lta saatuihin tilastoihin. Tilastojen oikeellisuutta ja luotettavuutta lisää se, että tilastot ovat valmistuneet THL:lla. Opinnäytetyöhön käytettyjen lähteiden luotettavuuden arvioinnissa huomioitiin esimerkiksi tekijä, tuoreus, tarkoitus ja kaupallisuus. Tässä opinnäytetyössä lähteenä olevan yli viisitoista vuotta vanhan teoksen käyttöä perustellaan Dosentti Cristina Salmivallin asiantuntijuudella. Hän on laaja-alaisesti tutkinut koulukiusaamista vuosikymmenien ajan. Erilaisissa tutkimuksissaan ja kirjoissaan Salmivalli on tutkinut esimerkiksi kiusaamisen syitä, seurauksia, ilmenemismuotoja ja kiusaamisen ehkäisemistä.

Kouluterveyskyselyn antamien tuloksien välistä tilastollista merkittävyyttä testattiin kahden korreloimattoman otoksen prosenttilukutestillä. Testi testaa poikkeavako otosten prosenttiluvut toisistaan tilastollisesti merkittävästi, kun otokset on poimittu toisistaan riippumattomalla tavalla (Manninen 2004, 128-129). Kaikki viisi tärkeintä tekijää koulukiusattujen ja koulukiusaajien keskuudessa olivat prosenttilukutestin mukaan tilastollisesti erittäin merkitseviä, joten tuloksia voidaan pitää luotettavana. Opinnäytetyön tekijä sai Satakunnan ammattikorkeakoulun opettajalta apua opinnäytetyön analysointiin ja tilastomenetelmän käyttöön ja valintaan. Opinnäytetyön luotettavuutta lisää yhteistyö Satakunnan piirin sekä Satakunnan lapsi- ja nuorisopolitiikan foorumin koordinaatioryhmän kanssa. Opinnäytetyö sai tukea moniammatilliselta ryhmältä, jolla on kokemusta työskennellä lasten ja nuorten parissa sekä he ovat kohdanneet koulukiusaamista työssään.

7.3 Tutkimuksen eettisyys

Etiikan peruskysymyksiin kuuluvat kysymykset hyvästä ja pahasta sekä oikeasta ja väärästä. Tutkimus sisältää monenlaisia eettisiä kysymyksiä, joita on huomioitava. Hyvä eettinen tutkimus edellyttää, että hyvää tieteellistä käytäntöä käytetään tutkimuksen teossa. (Hirsjärvi ym. 2014, 23.) Eettiset periaatteet määrittelevät tutkimuksia, jotka kohdistuvat ihmisiin. Eettisten periaatteiden osa-alueisiin lukeutuvat tutkittavat itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuojat. (Tutkimuseettinen neuvottelukunnan www-sivut 2014.) Ihmisen itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan antamalla oikeus valita osallistuuko hän tutkimukseen ja vastaajalle annetaan mahdollisuus kieltäytyä tutkimuksesta. Osallistuminen tutkimukseen tulee tapahtua vastaajan omasta tahdosta, eikä kukaan saa siihen erikseen pakottaa. (Hirsjärvi ym. 2014, 27.)

Kouluterveyskysely -tutkimuksessa on selvitetty mikä on tutkimuksen tarkoitus ja kelle se on suunnattu. Tutkimuksessa painotetaan vapaaehtoisuutta siihen osallistumisessa sekä nimettömyyttä. Vastaajille kerrotaan mistä THL julkaisemia tuloksia voi katsoa ja ettei yksittäisen opiskelijan vastauksia julkaista. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2013, 1.)

Satakunnan lapsi- ja nuorisopolitiikan foorumi tilasi Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta kouluterveyskyselyn erillisajon saadakseen laajemman näkemyksen siitä, minkälaisia asioita ja yhteyksiä kiusaamiseen liittyy. Sihteeristö on valikoinut kouluterveyskyselystä kysymykset, jotka koskevat koulukiusaamista ja kiusaamiseen vaikuttavia tekijöitä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on koonnut sihteeristölle aineiston, jonka pohjalta opinnäytetyö tehdään. Koordinaatioryhmä on kerännyt luvat kuntien edustajilta sähköpostitse kouluterveyskyselyn erillisajoon. Opinnäytetyötä varten tehtiin yhteistyösopimus Satakunnan piirin kanssa, joka on yksi koordinaatioryhmän sihteeristön edustaja.

THL ei julkaise salassapitoa uhkaavaa tietoa, eikä anna erillisajoa varten kenenkään yksittäisen oppilaan tai koulun vastauksia. Osittain kuntia ei nimetä opinnäytetyössä, koska näin parannetaan sitä, ettei kenenkään henkilöllisyys paljastu. Kyseessä voi olla pieni kunta, jossa ei koulukiusaamista juurikaan esiinny. Aineistot säilytettiin tietokoneella niin, ettei kukaan muu voi niitä nähdä. Opinnäytetyön valmistuttua opinnäytetyön tekijälle luovutetut aineistot poistettiin tietokoneelta ja paperinen aineisto poltettiin. Opinnäytetyössä kuvataan tutkimuksen tulokset huolellisesti ja harhaanjohtamatta, viitaten asianmukaisesti alkuperäislähteisiin.

7.4 Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimushaasteet

Koulukiusaaminen on aina ajankohtainen aihe, koska se ei ole poistuva ongelma. Opinnäytetyöntekijä toivoo, että opinnäytetyön tilaaja saa työstä tarvitsevansa materiaalin kiusaamisen vastaiseen työhönsä ja muutkin organisaatiot saavat työstä tarvittavia työkaluja kiusaamisen vastaiseen työhön.

Opinnäytetyöntekijän mielestä on hyödyllistä tutkia jatkossa, mitkä kouluterveyskyselyn esille nousseista tekijöistä ovat enemmän kiusaamiseen johtavia tekijöitä ja mitkä kiusaamisesta johtuvia tekijöitä. Mielenkiintoista on myös tutkia miten lisääntyvä Internetissä kiusaaminen vaikuttaa nuorten hyvinvointiin tulevaisuudessa.

LÄHTEET

EMDR:n www-sivut. 2016. Viitattu 17.1.2016. <http://www.emdr.fi/>

Findikaattorin www-sivut. 2015. Viitattu 26.10.2015. <http://www.findikaattori.fi>

Haapasalo, I. 2007. Koulukiusaaminen ja nuorten oireilu: entisen Vaasan läänin alueen suomen- ja ruotsinkielisten koulujen oppilaiden vertailua perusopetuksen 8. ja 9. luokilla. Pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu: 6.3.2015.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-2007304>

Hamarus, P. 2006. Koulukiusaaminen ilmiönä: yläkoulun oppilaiden kokemuksia kiusaamisesta. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 11.8.2015.
<http://urn.fi/URN:ISBN:951-39-2696-6>

Hamarus, P. 2008. Koulukiusaaminen – Huomaa, puutu, ehkäise. Helsinki: Kirjapaja.

Hamarus, P. 2012. Ei haukku haavan tekee – Puututaan yhdessä kiusaamiseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy

Hellström, M. 2008. Sata sanaa opetuksesta – Keskeisten käsitteiden käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hietala, T., Kaltiainen, T., Metsärinne, U. & Vanhala, E. 2010. Nuori ja mieli – koulu mielenterveyden tukena. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hämäläinen, M. 2012. Nuorten päänsärky ja migreeni. Viitattu 17.1.2016.
<http://www.duodecim.fi/>

Höistad, G. 2003. Irti kiusaamisen kierteestä. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Inkinen, M. 2010. Tyttöjen ajatuksia ulkonäöstä ja mediasta. Pro gradu - tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 17.1.2016. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201007062263>

Kivakoulu www-sivut. 2015. Viitattu 3.8.2015. <http://www.kivakoulu.fi>

Kivimäki, H., Luopa, P., Matikka, A., Nipuli, S., Vilkki, S., Jokela, J., Laukkarinen, E. & Paananen, R. 2014. Kouluterveyskysely 2013. Satakunnan raportti. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 1.2.2015. http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Maakuntaraportit/Skunta_2013.pdf

Koivisto, R. 2007. Kiusaajan varjo – Tutkimus koulukiusaamisesta, sen kentällä ilmenevistä rooleista, sekä selviytymisestä. Pro gradu – tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 6.3.2015. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-17466>

- Koulukiusaaminen www-sivut. 2015. Viitattu 1.2.2015. <http://www.koulukiusaaminen.com/>
- Kumpulainen, K. 2013. Koulukiusaaminen. Viitattu 15.9.2015. www.terveysportti.fi
- Lereay, S. & Wolke, D. 2015. Long-term effects of bullying. Archives of Disease in Childhood 100, 879-885. Viitattu 22.1.2016. <http://adc.bmj.com/>
- Luukkonen, A-H. 2010. Bullying behavior in relation to psychiatric disorders, suicidality and criminal offences: a study of under-age adolescent inpatients in northern Finland. Väitöskirja. Oulun yliopisto. Viitattu: 25.1.2016. <http://urn.fi/urn:isbn:9789514263019>
- Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut. 2015. Viitattu 1.2.2015. <http://www.mll.fi/>
- Mannerheimin lastensuojeluliiton nuortennetin www-sivut. 2015. Viitattu 17.8.2015. <http://www.mll.fi/nuortennetti/>
- Manninen, P. 2004. Johdatus tilastolliseen data-analyysiin. Sovellus- ja atk-keskeinen näkökulma. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Markkanen, E-L. & Sarmi, V. 2012. Vanhempainilta koulukiusaamisesta. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 1.2.2015. https://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/ac6383b3fa2221eb3e74b51ed3b97ed8/1422826187/application/pdf/14807864/MLL%20Vanhempainilta%20kiusaamisesta%20web_2012.pdf
- Ojansuu, M. 2015. Koulukiusaaminen yläkoulun liikuntatunneilla. Pro gradu - tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu: 28.11.2015. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-201502271387>
- Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Tampere: Juvenes print – Suomen yliopisto paino Oy.
- Pajamäki, T., Puusniekka, A., Lehto, A-S. & Hakalehto-Wainio, S. 2012. Lasten ja nuorten puhelimen ja netin vuosiraportti 2012. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 14.10.2015. <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/d827c598e07cceb4421e266cae24b292/1444808581/application/pdf/17039228/MLL%20LNPN%20raportti%202012.pdf>
- Perusopetuslaki. 1998. L 21.8.1998/628 muutoksineen.
- Rimpelä, A. 2005. Nuorten terveys. Viitattu 15.9.2015. <http://www.terveyskirjasto.fi/>
- Salmivalli, C.1998. Koulukiusaaminen ryhmäilmionä. Tampere: Gaudeamus.
- Salmivalli, C. 2010. Koulukiusaamiseen puuttuminen – Kohti tehokkaita toimintamalleja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Satakuntaliiton www-sivut. 2015. Viitattu 14.10.2015. <http://www.satakuntaliitto.fi/>
- Sullivan, K. 2011. The Anti-Bullying handbook. Los Angeles: Sage publications

Suomen mielenterveysseuran www-sivut. 2016. Viitattu 17.1.2016. <http://www.mielenterveysseura.fi/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut. 2015. Viitattu 15.9.2015. <https://www.thl.fi>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013. Kouluterveyskysely 2013. Helsinki: THL.

Tutkimuseettinen neuvottelukunnan www-sivut. 2014. Viitattu 11.10.2015. <http://www.tenk.fi/>

Valkopilkkuja www-sivut. 2015. Viitattu 6.3.2015. <http://www.valopilkkuja.fi/>

Vilenius, P. 2014. Koulukiusaaminen teki Jonnasta entistä kovemman naisen. Alueviesti 2, 6.

Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista. 1989. Viitattu 15.10.2015. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/>

LIITE 1

Taulukko koulukiusaamiseen vaikuttavista tekijöistä ainakin kerran viikossa koulu-
kiusatuiden kouluterveyskyselyn vastausten perusteella. P-arvo ilmoitettu erikseen, jos
arvo on >0,01.

Tekijä	%- määrä kaikista vastan- neista (N=)	%- määrä kaikista ei kou- lukiusa- tuista (n=)	%- määrä kaikista koulu- kiusa- tuista (n=)	%- testi koulu- kiusa- tuista ja muista oppi- laista
1. Koulun arvosanojen keskiarvo alle 8	54% (3880)	52% (3532)	73% (348)	7,5
2. Kuukauden aikana oli usein vaivannut alakuloinen, masentunut tai toivoton mieliala	34% (3868)	31% (3529)	63% (339)	11,9
3. Koulunkäynnistä pitäminen melko vähän tai ei lainkaan	40% (3902)	38% (3581)	62% (321)	8,41
4. Kuukauden aikana usein tuntunut siltä, ettei mikään kiinnostasta tai tuota mielihyvää	28% (3865)	26% (3537)	59% (328)	12,63
5. Oli kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana	20% (3800)	16% (3461)	57% (339)	18,13
6. Puolen vuoden aikana oli ollut väsymystä tai heikotusta vähintään viikoittain	38% (3855)	36% (3518)	56% (337)	7,24
7. Ei kokenut painoaan sopivaksi	40% (3854)	38% (3539)	56% (315)	6,26
8. Koki koulun työilmapiirissä ongelmia	26% (3694)	24% (3383)	54% (311)	11,43
9. Puolen vuoden aikana oli ollut päänsärkyä vähintään viikoittain	31% (3856)	29% (3512)	52% (344)	8,8
10. Ei kokenut tulevansa kuulluksi koulussa	29% (3828)	27% (3504)	49% (324)	8,36
11. Puolen vuoden aikana oli ollut ärtyneisyyttä tai kiukunpurkauksia vähintään viikoittain	32% (3863)	31% (3550)	49% (313)	6,52
12. Ei ollut saanut apua koulusta koulunkäynnin ja opiskelun vaikeuksiin	25% (3824)	23% (3503)	46% (321)	9,12
13. Oli huomattavasti sosiaalisesti ahdistunut	23% (3818)	20% (3486)	45% (332)	10,48
14. Puolen vuoden aikana oli ollut jännittyneisyyttä tai hermostuneisuutta vähintään viikoittain	29% (3867)	27% (3543)	44% (324)	6,49

15. Ei asunut yhdessä äidin ja isän kanssa	34% (3828)	33% (3510)	42% (318)	3,25 P-arvo: 1.0,058 2.0,116
16. Puolen vuoden aikana oli ollut niska- tai hartiakipuja vähintään viikoittain	29% (3884)	28% (3554)	42% (330)	5,35
17. Nukkuu arkisin alle 8 tuntia	31% (3682)	30% (3375)	41% (307)	3,99
18. Ruutuaika arkipäivisin oli 4 tuntia tai enemmän	25% (3800)	24% (3462)	41% (338)	6,84
19. Vanhemmat eivät aina tienneet viikonloppuiltojen viettopaikkaa	34% (3851)	33% (3527)	41% (324)	2,92 P-arvo: 1.0,178 2.0,355
20. Toinen koti tai perhe	26% (3840)	25% (3495)	39% (345)	5,64
21. Puolen vuoden aikana oli ollut vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin	27% (3867)	26% (3534)	38% (333)	4,71
22. Koki päivittäin vähintään kahta oiretta	17% (3691)	15% (3372)	37% (319)	10,02
23. Oli hakenut apua masentuneisuuteen ammattiauttajalta	17% (3858)	15% (3519)	36% (339)	9,87
24. Koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi	18% (3895)	16% (3553)	35% (342)	8,8
25. Kokee kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta	12% (3729)	10% (3418)	35% (311)	12,95
26. Puolen vuoden aikana oli ollut selän alaosan kipuja vähintään viikoittain	19% (3872)	18% (3535)	34% (337)	7,1
27. Koki koulu-uupumusta	12% (3907)	10% (3584)	32% (323)	11,73
28. Ylipaino	20% (3405)	19% (3150)	28% (255)	3,48 P-arvo: 1.0,025 2.0,051
29. Puolen vuoden aikana oli ollut vatsakipuja vähintään viikoittain	15% (3836)	14% (3511)	25% (325)	5,32
30. Koki päänsärkyä lähes päivittäin	8% (3856)	7% (3524)	23% (332)	10,06
31. Ei ollut yhtään läheistä ystävää	8% (3841)	7% (3522)	22% (319)	9,33
32. Koki keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	8% (3875)	7% (3550)	19% (325)	7,63
33. Koki ärtyneisyyttä ja kiukunpuuskia lähes päivittäin	10% (3863)	9% (3543)	17% (320)	4,64
34. Oli lintsannut ainakin 2 päivää kuu-kauden aikana	8% (3652)	7% (3346)	11% (306)	5,82

LIITE 2

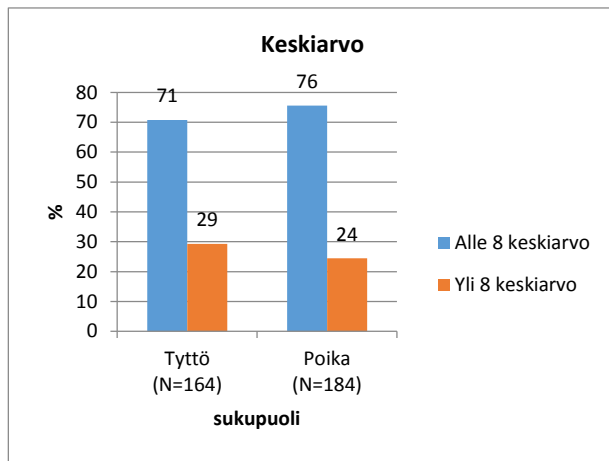
Taulukko koulukiusaamiseen vaikuttavista tekijöistä ainakin kerran viikossa koulu-
kiusaajien kouluterveyskyselyn vastausten perusteella. P-arvo ilmoitettu, jos arvo on
> 0,01.

Tekijä	%- määrä kaikista vastan- neista (N=)	%- määrä kai- kista ei koulu- kiusaa- jista (n=)	%- määrä kai- kista koulu- kui- saa- jista (n=)	%- testi koulu- kiusaa- jista ja muista oppi- laista
1. Koulun arvosanojen keskiarvo alle 8	54% (3880)	53% (3689)	75% (191)	5,95
2. Koulun käynnistä pitäminen melko vä- hän tai ei lainkaan	40% (3902)	39% (3722)	68% (180)	7,75
3. Ei kokenut painoaan sopivaksi	40% (3854)	39% (3675)	58% (179)	5,07
4. Puolen vuoden aikana oli ollut päänsär- kyä vähintään viikoittain	31% (3856)	30% (3666)	56% (190)	7,54
5. Koki koulun työilmapiirissä ongelmia	26% (3694)	25% (3521)	55 % (173)	8,74
6. Vanhemmat eivät aina tiedäneet viikon- loppuiltojen viettopaikkaa	34% (3851)	33% (3663)	55% (188)	6,21
7. Puolen vuoden aikana oli ollut niska- tai hartiakipuja vähintään viikoittain	29% (3884)	28% (3708)	54% (176)	7,41
8. Puolen vuoden aikana oli ollut ärtynei- syyttä tai kiukunpurkauksia vähintään vii- koittain	32% (3863)	31% (3672)	53% (191)	6,35
9. Ei kokenut tulevansa kuulluksi koulussa	29% (3828)	28% (3643)	52% (180)	6,92
10. Oli kokenut fyysistä uhkaa vuoden ai- kana	20% (3800)	18% (3620)	52% (180)	11,21
11. Puolenvuoden aikana oli ollut väsy- mystä tai heikotusta vähintään viikoittain	38% (3855)	37% (3667)	50% (188)	3,59 P-arvo 1.0,017 2.0,033
12. Ei asunut yhdessä äidin ja isän kanssa	34% (3828)	33% (3647)	50% (181)	4,72
13. Nukkuu arkisin alle 8 tuntia	31% (3682)	30% (3510)	49% (172)	5,27

14. Puolenvuoden aikana oli ollut jännittyneisyyttä tai hermostuneisuutta vähintään viikoittain	29% (3867)	28% (3670)	47% (197)	5,73
15. Ei ollut saanut apua koulusta koulunkäynnin ja opiskelun vaikeuksiin	25% (3824)	24% (3635)	47% (189)	7,11
16. Ruutuaika arkipäivisin oli 4 tuntia tai enemmän	25% (3800)	24% (3617)	44% (183)	6,1
17. Kuukauden aikana oli usein tuntunut siltä, että mikään ei kiinnostanut tai tuottanut mielihyvää	28% (3865)	28% (3690)	43% (175)	4,29
18. Kuukauden aikana oli usein vaivannut alakuloinen, masentunut tai toivoton mieliala	34% (3868)	34% (3674)	43% (194)	2,57 P-arvo: 1.0,508 2.1.016
19. Puolenvuoden aikana oli ollut vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin vähintään viikoittain	27% (3867)	27% (3675)	41% (192)	4,23
20. Koki koulu-uupumusta	12% (3907)	11% (3727)	38% (180)	10,79
21. Puolen vuoden aikana oli ollut selän alaosan kipuja vähintään viikoittain	19% (3872)	18% (3694)	38% (178)	6,65
22. Toinen koti tai perhe	26% (3840)	26% (3659)	38% (181)	3,57 P-arvo: 1.0,018 2.0,036
23. Puolenvuoden aikana oli ollut vatsakipuja vähintään viikoittain	15% (3836)	13% (3638)	36% (198)	9,03
24. Oli lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana	8% (3652)	6% (3473)	36% (179)	14,89
25. Ylipaino	20% (3405)	19% (3262)	34% (143)	4,42
26. Koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi	18% (3895)	17% (3707)	30% (188)	4,56
27. Oli huomattavasti sosiaalisesti ahdistunut	23% (3818)	22% (3634)	27% (184)	1,59 P-arvo: 1.5,581 2.11,162
28. Oli hakenut apua masentuneisuuteen ammattiauttajalta	17% (3858)	17% (3671)	26% (187)	3,16 P-arvo: 1.0,078 2.0,156
29. Koki päivittäin vähintään kahta oiretta	17% (3691)	17% (3516)	26% (175)	3,06 P-arvo: 1.0,110 2.0,220
30. Koki kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta	12% (3729)	11% (3555)	25% (174)	5,62
31. Koki keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	8% (3875)	7% (3694)	24% (181)	8,33

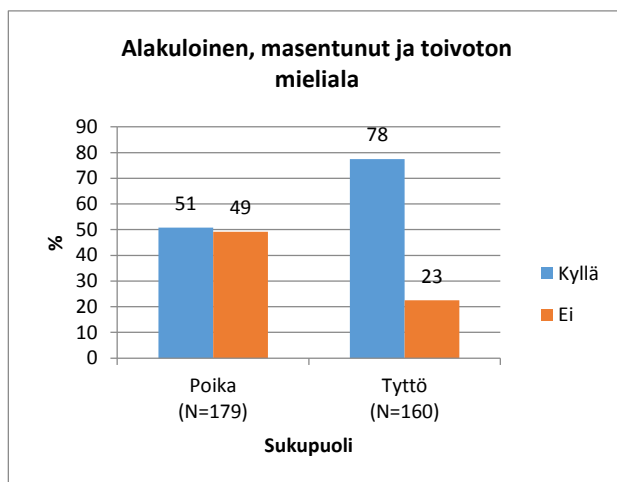
32. Ei ole yhtään läheistä ystävää	8% (3841)	8% (3662)	24% (179)	7,4
33. Koki ärtyneisyyttä ja kiukunpurkauksia lähes päivittäin	10% (3863)	9% (3679)	23% (184)	6,27
34. Koki päänsärkyä lähes päivittäin	8% (3856)	8% (3676)	17% (180)	4,25

Tuloksien jakautuminen tytöillä ja pojilla

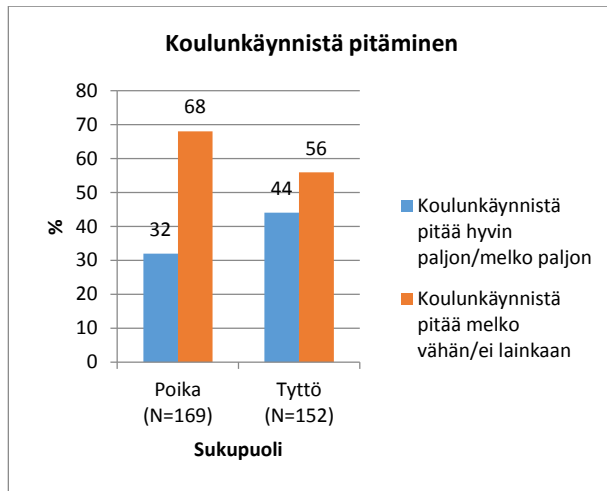
	<i>Tyttö</i>	<i>Poika</i>	<i>Yht.</i>
Alle 8 keskiarvo	116	139	255
Yli 8 keskiarvo	48	45	93
Yht.	164	184	348

Kuvio 11. Koulukiusattujen tyttöjen ja poikien kouluarvosanojen keskiarvon jakautuminen

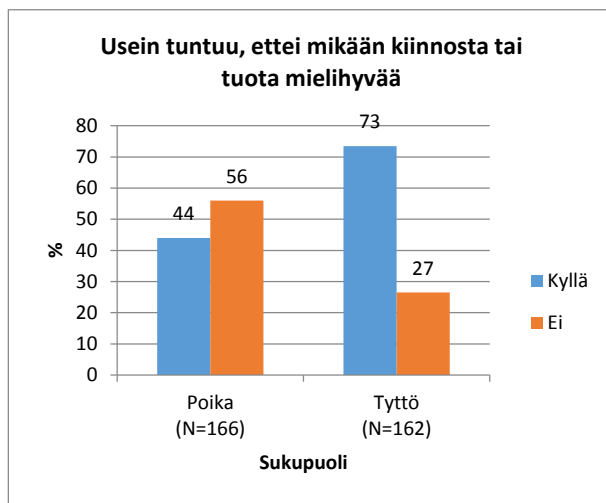
	<i>Poika</i>	<i>Tyttö</i>	<i>Yht.</i>
Kyllä	91	124	215
Ei	88	36	124
Yht.	179	160	339

Kuvio 12. Koulukiusattujen poikien ja tyttöjen kokemukset mielialasta

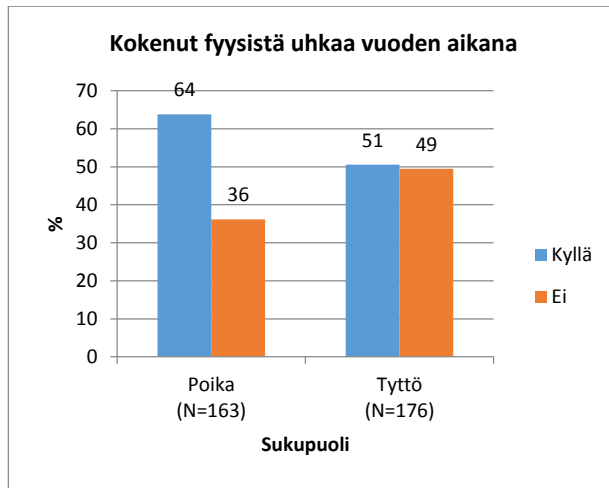
	<i>Poika</i>	<i>Tyttö</i>	<i>Yht.</i>
Koulunkäynnistä pitää hyvin paljon/melko paljon	54	67	121
Koulunkäynnistä pitää melko vähän/ei lainkaan	115	85	200
Yht.	169	152	321

Kuvio 13. Koulukiusattujen poikien ja tyttöjen koulunkäynnistä pitäminen

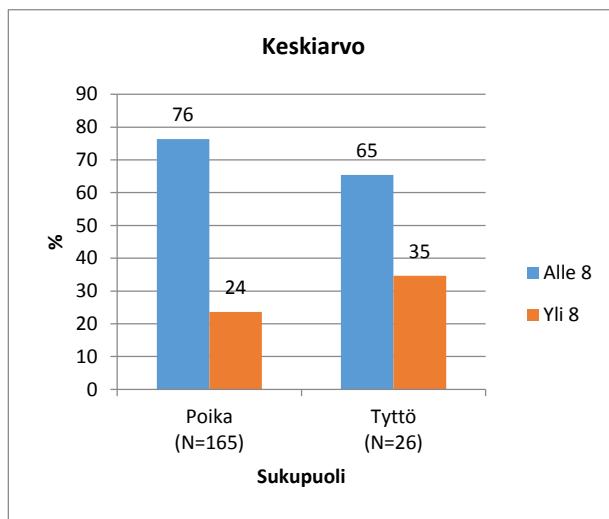
	<i>Poika</i>	<i>Tyttö</i>	<i>Yht.</i>
Kyllä	73	119	192
Ei	93	43	136
Yht.	166	162	328

Kuvio 14. Kiinnostuksen sekä mielihyvän kokeminen koulukiusatuilla tytöillä ja pojilla

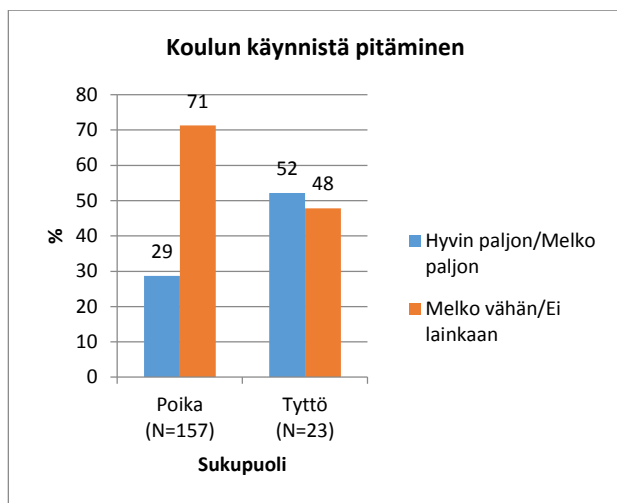
	<i>Poika</i>	<i>Tyttö</i>	<i>Yht.</i>
Kyllä	104	89	193
Ei	59	87	146
Yht.	163	176	339

Kuvio 15. Koulukiusattujen tyttöjen ja poikien fyysisen uhan kokeminen vuoden aikana

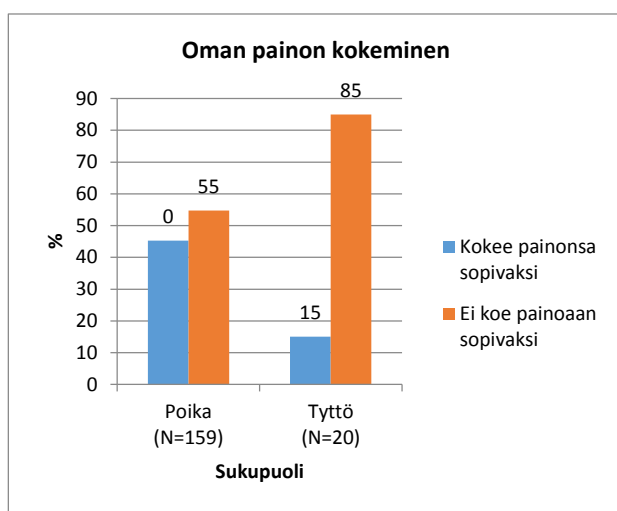
	<i>Poika</i>	<i>Tyttö</i>	<i>Yht.</i>
Alle 8	126	17	143
Yli 8	39	9	48
Yht.	165	26	191

Kuvio 16. Koulukiusaaja tyttöjen ja poikien koulukeskiarvon jakautuminen

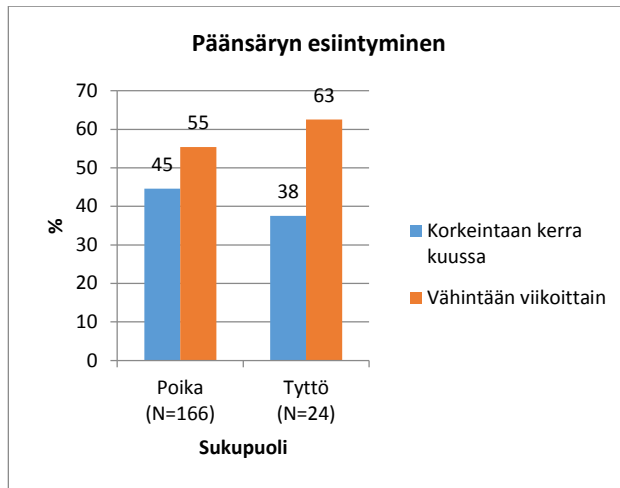
	<i>Poika</i>	<i>Tyttö</i>	<i>Yht.</i>
Hyvin paljon/Melko paljon	45	12	57
Melko vähän/Ei lainkaan	112	11	123
Yht.	157	23	180

Kuvio 17. Koulukiusaaja tyttöjen ja poikien koulunkäynnistä pitäminen

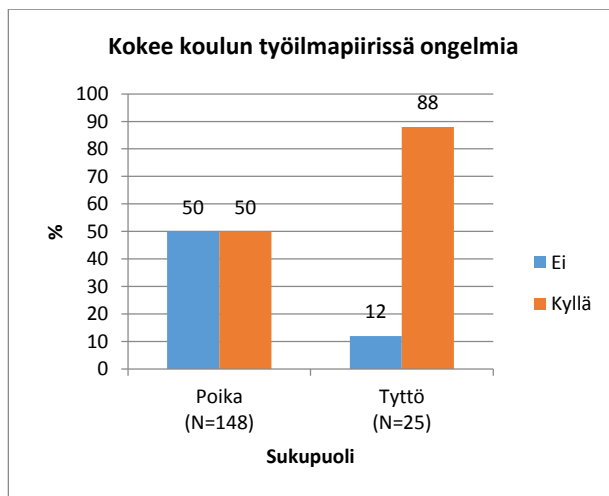
	<i>Poika</i>	<i>Tyttö</i>	<i>Yht.</i>
Kokee painonsa sopivaksi	72	3	75
Ei koe painoaan sopivaksi	87	17	104
Yht.	159	20	179

Kuvio 18. Koulukiusaaja tyttöjen ja poikien oman painon kokeminen

	<i>Poika</i>	<i>Tyttö</i>	<i>Yht.</i>
Korkeintaan kerran kuussa	74	9	83
Vähintään viikoittain	92	15	107
Yht.	166	24	190

Kuvio 19. Koulukiusaaja tyttöjen ja poikien päänsäryn esiintyminen

	<i>Poika</i>	<i>Tyttö</i>	<i>Yht.</i>
Ei	74	3	77
Kyllä	74	22	96
Yht.	148	25	173

Kuvio 20. Koulukiusaaja tyttöjen ja poikien kokemukset koulun työilmapiiristä